

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה ז' (תשס"ג)

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

כי תשא

זהר המבאר
הקטר והקבד

בחוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהרד"ק
על שם נ"ק אדמו"ר רבני מאיר אביהעזרא זע"א

אוצר פניני החסידות

דברי אמונה | אפלו עם הארץ אימת שבת עליו ..... א

ארח לצדיק | כי אות היא - כמו שהנקודות יוצקות תכן באותיות פן ההכנה יוצרת את קדשת השבת ..... א

בית אברהם | הרגשת קדשת השבת היא כור מצרף ואכן בחן להפיר האם עבודת האדם של הבורא היא מחמת גורמים סביבתיים או לשם שמים ..... א

אמרי אמת | בתחלת שלושים יום קדם הפסח קוראים פרשת פי תשא לחזק הלקבות שלא יתפעלו בראותם שעברו עליהם הרבה זמנים טובים בכמה שנים ועדין לא התעלו ..... ב

מאמר מרדכי | הימים מפוירים עד פסח מזככים הנפש ובליל הסדר הוא תקון הנפש ..... ב

לקוטי שיחות | הקב"ה הוצרך להראות למשה מטבע של אש מפני תמימתו מה יוכל האדם לתת כפר בעד נפשו ..... ב

פתוחי חותם | יתן את הצדקה לעמלי תורה ויחשב כאלו למד ..... ג

דברי שלום | 'ר'חצו מים' - לר'חץ אהבות הרעות על ידי האהבות הטובות. **בכורי אבי"ב** | רק כאשר לומד עם יראת שמים יש כח בתורתו לשעבד גופו לשמנים ולבנות עולמות ..... ג

אור המאיר | תוכחת מוסר על דרך הלצה לעוסקים כל ימיהם להרבות הון ביתם ..... ד

לקוטי מוהר"ן | על אף שעוסקים בסבות יש להאמין שהבורא יתברך הוא סבת כל הסבות ..... ד

כנסת יחזקאל | כאשר רק סרים מעט מעבודת הבורא עלולים להגיע לגרוע ביותר ..... ד

באר משה | עקר ההקפדה היתה על המחולות ..... ד

ילקוט מאורי אור | יש להתרחק מהאנכיות כדי להגיע לקדשה ..... ה

פתוחי חותם | בדרור של רבי התר לכתב תורה שבעל פה ..... ה

מחשוף הלבן | על ידי העננה זכה למסוה ..... ו

באר משה | הצדיק מטהר עצמו בכל פעם יותר ויותר ובכך מאיר עיני החושבים שהם כבר טהורים שיעדו שיעדו לא נטהרו ..... ו

נעם אלימלך | האדם אינו מצוה לפרש לגמרי מהעוה"ז אלא עליו להתאמץ לשבר התאוות ולהמשיכם לקדשה ..... ו

שפת אמת | אין רצון הבורא לפרש מעוה"ז אלא להמשיך הקדשה בכל המעשים ..... ו

נעם אלימלך | הנותן דעתו על המטבע נכבה ממנו אור השכל ..... ו

מגיד תעלומה | צדיקים שאבדו מעלתם מחמת שתבעו ממון בפה ..... ו

באר מים חיים | כפי שמתהר עצמו מכל הבלי עולם הנה קר זוכה בשבת לאורות עליונים ואהבת השם ודבקות בכלות הנפש ..... ו

תורת אבות | על ידי ההבלת עיני העולם זוכים לקדשת השבת ..... ו

מאור ושמש | כאשר האדם מכין עצמו בימות השבוע נקל לו לחוש את הענג הרוחני של השבת ..... ו

שלחן הטהור | כפי התקדשות האדם באכילה בימות השבוע פן היא קדשת השבת הנמשכת עליו ..... ו

אהבת שלום | כפי שמירת הברית קר זוכה לאור הגנוז ולקדשת שבת ... ז

אזור אליהו | כל היגעות בתורה ועבודה בימות החל יוצאים לידי גלוי בשבת קדש ..... ז

שם משמאל | בהגיע שבת מתקבצות כל הרשימות ממה שהתיגע האדם בימות השבוע ונעשה מהם כלי לקבלת קדשתה ..... ז

פרי צדיק | הארת קדשת השבת היא עקדה קנמת בלבבות בני ישראל על אף שאין מרגישים אותה ..... ז

אוצרות גאוני הדורות

נוה צדק | משה דאג להצלת ישראל מגזרתו של המן ..... ז

שופריה דיוסף - דברי יוסף | הרגשת קדשת ושמחת השבת היא אות וסימן גדול לעולם הבא ..... ז

אזור אליהו | המשכת קדשת השבת על כל ימות השבוע ..... ח

מעשה נפתלי | מסיירת התורה לישראל שילמדו ויירשו ב"ג מדות שהתורה נדרשת בהן ..... ח

מעשה נסים | מכח שמירת השבת נתבטלה טענת 'בר מצרא' של המלאכים ..... ח

עבודת הגרשוני | הורדת משה רבנו מגדלתו כדי שיתפלל על ישראל ..... ח

יבא הלוי | בזכות קבלת התורה יצאו ישראל ממצרים והתפכרו להם חטא העגל ..... ח

דבש וחלב | ענש ישראל על עבודת השתוף ..... ט

חמש הגבורים | ענשו של ישראל שעברו על הדיו של 'הרג ואל יעבר' .. ט

לחמי תודה | תפלת משה רבנו שימחה שמו מהתורה כדי שיהיו ישראל דור שכלו חיב ובה זכו לישובה ..... ט

אמרי אמת | י"ג מדות הרחמים כנגד י"ג עגלי זהב שעשו ישראל ..... ט

חמדת ישראל | על ידי אמונה ברוח הקודש ברוח הוא מתפאר בנו ..... ט

שלחן של ארבע | ברכות הסעודה כנגד שמונת מיני הבשמים המפרשים בתורה ..... י

עוד יוסף חי | שלחן האדם כנגד שתי המזבחות ..... י

קול אליהו | רמו סימני הקטרת על פירת שלחנו של האדם ..... י

אגדת אוב | פירת שלחן האדם על עון לשון הרע כפירת הקטרת ..... י

ילקוט חדש | תפלת ערבית כנגד עשן הקטרת ..... י

יערות דבש | תפלת שמונה עשרה בלחש במקום הקטרת ..... י

יש נוחלין | סגלת אמירת פרשת הקטרת בכונה ..... יא

שער הפנות | שמירת התפלה והשפעותיה מיניקת המקטרגים ..... יא

סדר היום | סגלת קריאת פרשת הקטרת פעמים בכל יום לעשירות ..... יא

דבר בעתו | ברור ניצוצי הקדשה על ידי קריאת הקטרת בכונה ..... יא

פן איש חי | ימנה סממני הקטרת באצבעות ידו הימנית כנגד הקטרתם בגמין ..... יא

מעשי צדיקים ..... יא

ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה ..... יד

זוהר הקדוש | עם פרוש הכתר והכבוד ..... טז

נביאים וכתובים מאירים בברזל

מהדורת ב"ץ

להגדיל תורה ולהאדירה

נושאים בפרשת כי תשא

כי אות היא ביני וביניכם

דברי אמונה

רבי אברהם יצחק מתולדות אהרן זיע"א

אפלו עם הארץ אימת שבת עליו

אך את שבתתי תשמרו כי אות הוא ביני וביניכם לדרתיכם לדעת כי אני ה' מקדשכם (לא יג). עגן פרוש רש"י. ועוד לאלקי מלין. דהנה איתא בירושלמי (רמא פ"ד ה"א) שבשבת נאמן עם הארץ על המעשרות מפני שאימת שבת עליו והוא אומר אמת, עד כאן.

קדשת השבת מאירה את עיני האדם

לדעת שכל תענוגי העולם הזה הם הכל

הכלים

והענין הוא, כי קדשת השבת מעורר את האדם משנתו במשך כל ימי השבוע בהכלי עולם הזה, ומאיר לו את הדעת לידע שכל תאוות ותענוגי עולם הזה הם הכל הכלים. דבימי החל שהאדם משקע בארציות נדמה לו על תאוות עולם הזה שהם דברים שיש בהם ממש.

אמנם בבוא השבת קדש נתעורר וזוכה לראות שכל תאוות ותענוגי עולם הזה אין בהם ממש, והעקר הוא להתדבק באלקים חיים אחד יחיד ומיוחד, ולכן בשבת קדש גם עם הארץ נאמן על המעשרות מפני שאימת שבת עליו, שגם הוא נתעורר בשבת קדש לפי ערכו ובחינתו.

צדיקים כדורות קודמים בערו בהתלהבות

והשתוקקות לשבת

בזמנים הקודמים היו צדיקים שהשתוקקו תמיד לקדשת השבת, ותכף אחר יציאת השבת כבר היו משתוקקים ומצפים שוב על שבת קדש הבא, ובצעם יום השבת היה בוער בקרבם קדשת השבת פרשפי להבות אש, והיו מתלהבים וצעקו מקירות לבם 'הייליגענער שבת' (שבת קדש) וכדומה, וכמעט שלא היו יכולים לתן שנה לעיניהם מחמת גדל יקוד אש קדשת השבת שהיה בוער בקרבם.

בשבת חבל לישון | מענה מלך שהיה

מעט בשנה כיון שחבל לישון בעת שהוא

מלך

וכתב בספר דרכי חיים | (מנהגי צאנז אות ט) שהגאון הקדוש מצאנו זיע"ע היה רגיל לספר בליל שבת קדש מעשה מלך אחד שהיה דרכו לישון מעט, ושאלו אותו

מדוע שנתו כל כך מועט, והשיב בזה הלשון: איך וויל נישט פארשלאפען די מלוכה [איני חפץ לישן את המלוכה], כי בשעה שהנני ישן אינני מלך, בן הנמשל, שבת קדש איז א שאד צו שלאפען, מען פארשלאפט דעם שבת קדש [בשבת קדש חבל לישן, יושנים את השבת קדש], עד כאן לשונו, לכן מאד צריכים להחשיב ולזקק כל רגע של שבת מלקתא שלא לאבדו בשטותים והכלים.

כדי לזכות להרגיש קדשתה יש לעשות

הכנה בימות החל

והנה כדי לזכות להרגיש קדשת השבת, צריכים לעשות הכנה במקום ימי החל, לסגל לעצמו תורה ומצוות ולהתנהג בקדושה וטהרה, ולפי ערך ההכנה בימי החל פן זוכים להרגיש בשבת קדש קדושה יתרה, ואם חס ושלום האדם אינו מתנהג כשורה בימי החל אז גם בשבת קדש אינו זוכה להרגיש שום חיות וקדושה, פמובא בספרים הקדושים.

באור הרמ"ל מסאטוב זיע"א ברמז הפסוק

'שבת מושו לבנו נהפך לאבל מחלנו'

וכמו שפרש הרב הקדוש רבי משה לייב מסאטוב זיע"ע הכתוב 'שבת מושו לבנו' (איכה ה טו), רצה לומר השבת היה צריך להיות מושו לבנו, אבל נהפך לאבל מחלנו, פרוש מימי החל שלא עבד בהם ה', לכן גם בשבת הלב מתעצב ואינו מרגיש פלום, עד כאן דבריו הקדושים.

הרגשת קדשת השבת היא כור ואכן בחן

לדעת את מדרגתו בעולם הבא

ומובא בספר מאור ושמש (ויחי ד"ה וירא מנוחה) וזה לשונו: אכל בבוא שבת קדש, בא שבת בא מנוחה, ואז נתגלה האור הגנוז לצדיקים לכל אחד ואחד לפני מדרגתו, ואיתא בגמרא (ברכות טו:) דשבת הוא אחד מששים בעולם הבא, נמצא יש לכל אחד כור ואכן בחן לראות מדרגתו בעולם הבא, לפי הקדושה שיש לו בשבת קדש כך יש לו ששים פעמים בעולם הבא, והכל לפום עבדתי ועבודתי, מי שטרח ועמל בערב שבת יאכל בשבת, פן לפי עבודתו עבודת הקדש בתורה ותפלה בעל מלכות שמים פן נתגלה את האור כי טוב אור הגנוז לצדיקים וכו', עד כאן לשונו.

באור הרמז בלשון הפסוק

וזהו שאמר הכתוב כי אות היא ביני וביניכם, שהשבת הוא אות ומופת לבחון הקשר ביני וביניכם, שלפי התקשרותו עם הקדוש ברוך הוא זוכה להרגיש קדשת השבת, ולבחון חלקו בעולם הבא.

ואמר

הכתוב לדרתיכם, דהינו שלא רק בזמנים הקודמים שהיו צדיקים גדולים וקדושים בעולם היו יכולים לזכות להרגיש קדשת השבת, אלא תמיד בכל הדורות – ואפלו בדרגנו השפל – אם האדם עושה הכנה לשבת קדש לפי ערכו ובחינתו זוכה להרגיש את קדשת השבת, וזוכה לדעת כי אני ה' מקדשכם:

ארח לצדיק

רבי אלעזר מלידנסק זיע"א

'כי אות היא' – כמו שהנקדות יוצקות תכן באותיות כן ההכנה יוצרת את קדשת השבת

כי אות היא. רצה לומר ששבת הוא כמו האותיות, כי האותיות בלא נקדה אין להם חיות, כי אי אפשר לקרות אותה בלא נקדה, והנקדה היא חיותם, ואיזה נקדה שאני נותן תחתיה כך היא נקראת וכן היא חיותה.

כך בקדשת שבת פן היא, לפי הכנתנו בעבודה ובתורה ובתפלה שעשינו בימי החל זה הוא חיותנו שאנו נותנים לקדשת שבת, והשבת הוא האות וחיותנו היא הנקדה (פרשת משפטים ד"ה א"י כי אות):

בית אברהם

רבי אברהם מסלונים זיע"א

הרגשת קדשת השבת היא כור מצרף ואכן בחן להכיר האם עבודת האדם של הבורא היא מחמת גורמים סביבתיים או לשם שמים

כי אות היא ביני וביניכם לדרתיכם לדעת כי אני ה' מקדשכם. כמו שלכל דבר יש אות להבחין כמה אחוים אמתים יש בהדבר, לדגמא כמו שיש מצרף לפסוף וכור לזהב, כמו כן יש בענינים רוחניים.

שיש

אנשים שמתנהגים כמו צדיקים גמורים וחסידים אנשי מעשה, אף

הַרְאֵשִׁי תְבוֹת פּוֹתַח אֶת יָדְךָ (תהלים קמה טו), שֶׁהוּא שְׁלוֹב הַשְּׁמוֹת הַקְּדוּשִׁים הַיּוֹיִה אַדְנִי-י, שֶׁהוּא שְׂרָשׁ הַהַמְתַקָּה בְּיָדוֹעַ.

וּמִזֶּה נִמְשָׁכִים כָּל הַשְּׁפָעוֹת, כְּסִיּוֹם 'וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רְצוֹן, הַמּוֹרָה עַל כָּל מַה שֶׁהוּא רְצוֹן הָאָדָם וְהַשּׁוֹקֵתוֹ אֶל הַשְּׁפָעָה שֶׁבְקִדְשָׁהּ, הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ מִשְׁפִּיעַ לוֹ, כִּי יָצַר כָּל הַמַּחְשָׁבוֹת מִבֵּין. גַּם מְרַמֵּז עַל הַשְּׁפָעַת הַרְצוֹן בְּעֵצְמוֹ שֶׁיְהִי נִשְׁפָּע לְנוֹ מִחֲדָשׁ הַתְּשׁוּבָה וְהַרְצוֹן לְהַקְדִּישָׁהּ. אָמֵן בְּן יְהִי רְצוֹן:

מֵאָמַר מְרַדְכִי

רבי מרדכי מנדבורנא זיע"א

הַיָּמִים מְפֹרָשִׁים עַד פֶּסַח מִזְכְּכִים הַנֶּפֶשׁ וּבְלִיל הַסֵּדֵר הוּא תְקוּן הַנֶּפֶשׁ

בְּשֵׁם זְקֵנוּ הַרְבַּ הַצְדִּיק הַקְּדוֹשׁ מוֹרְנוּ הַרְבַּ אֶהְרֹן אֲרִיָּה זְצוּקִלְהָהּ, שֶׁבְּאוֹתָן הַיָּמִים שֶׁמְפֹרָשִׁים עַד פֶּסַח טוֹב וּמוֹעִיל מְאֹד לְהַזְדַּכְכוּת הַנֶּפֶשׁ, וְאַחַר כֵּן בְּלִיל פֶּסַח כְּשֶׁמִּקְרָא הַמִּצְוֹת הַשְּׂמִיכִים אֲלֵיהֶם הֵם תְּקוּן לְהַנְפִּישׁ – כְּמוֹ הַחֹלֶה טָרַם נוֹתְנִים לוֹ הַרְפוּאָה נוֹתְנִים לוֹ מִקְדָּם אֵינָה פְּעֻלוֹת לְהַמְרִיק הַקֶּבֶה וְלַחֲזֹקָה שְׂתוּכַל לְקַבֵּל הַרְפוּאָה וְאַחַר כֵּן נוֹתְנִים אֵלָיו הַרְפוּאָה לְחֹזֵק גּוֹפוֹ בְּהַ, וְכֵן הוּא מִמֶּשׁ בְּעֵנְיָ הַנֶּפֶשׁ גַּם בְּן כְּנ"ל.

וְאַחַר הַפֶּסַח בְּכָל הַשָּׁנָה צְרִיף הָאָדָם לְהַחְזִיק נִפְשׁוֹ שְׁלֵא תַחֲלֶה חַס וְשְׁלוֹם וְתִשָּׂאֵר בְּהַרְפוּאוֹת שֶׁתַּתְרַפָּא מֵהֶם וְלֹא לְהַתְרַפָּא מֵהֶם חַס וְשְׁלוֹם, רַק חֲזוּק וְאַמְץ:

שְׁנָה וְשָׁנָה, וּפְוִירִים שֶׁהוּא הַתְּחַלַּת הַהֶכְנָה לָזֶה, יֵשׁ בּוֹ גַּם כֵּן עֲנִין זֶה – שְׁנִמְתַּק כָּל מַה שֶׁהָיָה עַד הֵנָּה וּמַעֲתָה אָנוּ מִתְּחִילִין לְכַנֵּס אֶל הַקְּדוּשָׁה מִחֲדָשׁ, שֶׁזֶהוּ עֲנִין רַמְזוֹ חו"ל מִחֲבֵב אֵינִישׁ לְבַסּוּמִי בְּפוֹרְיָא עַד דְּלֹא יָדַע, הִינְנוּ כְּמִי שְׂאִינוּ יוֹדַע כְּלוּם מְכַל מַה שְׁעָבַר עָלֵינוּ מִקְדָּם, מִפְּנֵי שְׁנַת־הַפֶּךְ הַכּוֹל בְּהַמְתַקָּה שְׁלֵמָה.

וְעֵנִין זֶה נְרַמֵּז גַּם כֵּן בְּסִדְרָא זוֹ כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (ל יב), הִינְנוּ שְׂנוּכַל לְהִירִים אֶת רֹאשֵׁנוּ, עַל יְדֵי וְנִתְנוּ אִישׁ כִּפּוּר נִפְשׁוֹ הַמּוֹרָה עַל הַמְתַקָּה. וּבְזִמְן שֶׁהָיָה הַמִּשְׁכָּן וְהַמְקַדָּשׁ קָיָם הָיָה נַעֲשֶׂה הַהַמְתַקָּה הַזֹּאת בְּפִעֵל מִמֶּשׁ עַל יְדֵי הַשְּׂקָלִים שְׁנַתְנוּ לְכַפֵּר נִפְשָׁם, וְעַתָּה שֶׁבְּעוֹנוֹתֵנוּ הַרְבִּים אֵין לְנוּ מִשְׁכָּן וְלֹא מִקְדָּשׁ, שִׁיחַ שֶׁפִּתּוּתֵינוּ בְּקִרְיַת דְּבָרֵי תוֹרָה אֵלּוֹ מִשְׁפִּיעִים לְנוּ קְדוּשַׁת הַמְתַקָּה זוֹ.

וְהִנֵּה כָּל נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ לוֹ צְעָקָה בְּלִבּוֹ אַחַר שְׂרוּאָה שֶׁכָּבַר עָבְרוּ עָלָיו שָׁנִים רְבוּת, וּבְכָל שָׁנָה וְשָׁנָה הֵיוּ זְמָנִים הָאֵלּוּ, וְחֹזֵר לְקַלְקוּלוֹ וּמַה יוֹחִיל עוֹד.

לְכֹן קוֹרִין בְּסִדְרָא זוֹ אֶת הַמַּעֲשֶׂה שֶׁהָיָה, שֶׁמִּקְדָּם הֵיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמַעֲלָה עֲלִיוֹנָה שְׂאִין כְּמוֹתָ, וְאַחַר כֵּן נִתְקַלְקַל הַדְּבָר לְמִרְאֵית עֵינַי, וְעַם כָּל זֶה נִמְתַּק הַכּוֹל וְהַתְּחִיל כְּמִקְדָּם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר 'פֶּסֶל לָךְ וְכוּ' בְּרֵאשֻׁנִים' (לד א), שְׁמַלְת 'בְּרֵאשֻׁנִים' מוֹרָה שְׁנַעֲשֶׂה הַכּוֹל כְּמִקְדָּם בְּהַמְתַקָּה שְׁלֵמָה עַל כָּל הַעָבַר כְּאֵלּוֹ לֹא הָיָה.

גַּם 'וַיִּחַל מֹשֶׁה אֶת פָּנָיו ה' אֶלְקֵינוּ' (לב יא) מוֹרָה עַל הַמְתַקָּה, כִּי 'וַיִּחַל' הוּא הַמְתַקָּה בְּדִאִיתָא בְּמִדְרָשׁ שֶׁהַמְתִּיק אֶת הַמֵּר. גַּם רֵאשֵׁי תְבוֹת פְּנֵי ה' אֶלְקִים הֵם

כָּל זֶה הוּא כְּמִצְוֹת אֲנָשִׁים מִלְמַדָּה, מִפְּנֵי שְׁנִמְצָאִים הֵם בֵּין חֲסִידִים יְרֵאֵי ה', וְנִמְשָׁכִים אַחֲרֵיהֶם, וְאֵינוּ מִמְקוֹר יְרֵאת שְׁמַיִם טְהוֹרָה.

וְעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר 'יְרֵאוּ אֶת ה' קְדָשִׁיו' (תהלים לד ט), שְׁגַם קְדוּשִׁיו צְרִיכִים לִירָא מִהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ, שְׂאֵם כִּי הֵם קְדוּשִׁים, אֶף יְרֵאת שְׁמַיִם אֵין לָהֶם.

וְעַל זֶה הַשְּׁבַת קְדָשׁ הוּא הָאוֹת, לְפִי מַה שֶׁהוּא מְרַגֵּשׁ מְרַגֵּשׁ קְדוּשַׁת הַשְּׁבַת, כִּכְהָ הוּא מִדַּת הָאָמֶת שֶׁבְּעֻבְדוֹת שְׁלוֹ. לְדַעַת כִּי אֵינִי ה' מִקְדָּשְׁכֶם, שֶׁהַקְדָּשָׁה שְׁלוֹ הוּא לֹא [שְׁל] פְּנִיּוֹת וְגוֹרְמִים אַחֲרֵים, רַק מִקְדָּשְׁתוֹ יִתְבָּרֵךְ:

מַעֲלַת הַפְּרָשָׁה

אִמְרֵי אִמָּת

רבי יהודה לייב אייגר מליובלין זיע"א

בַּתְּחִלַּת שְׁלוּשִׁים יוֹם קָדָם הַפֶּסַח קוֹרְאִים פְּרַשַׁת כִּי תִשָּׂא לְחֹזֵק הַלְּבָבוֹת שְׁלֵא יִתְפַּעֲלוּ בְּרֵאוֹתָם שֶׁעָבְרוּ עֲלֵיהֶם הַרְבֵּה זְמָנִים טוֹבִים בְּכַמָּה שָׁנִים וְעַד כִּן לֹא תַתְּעִלוּ

בְּרַב הַשָּׁנִים קוֹרִין פְּרַשַׁת תִּשָּׂא בְּשִׁבְעֵי שָׁל פּוֹרִים, יֵשׁ לְבָאֵר הַעֲנִין, כִּי פּוֹרִים הוּא הַתְּחַלָּה שֶׁל הַשְּׁלִשִׁים יוֹם שֶׁשׂוֹאֲלִין וְדוֹרְשִׁין בְּהַלְכוֹת הַפֶּסַח, הַמּוֹרָה עַל הֶכְנָה לְפֶסַח.

וְעֵנִין יְצִיאַת מִצְרַיִם הוּא בְּחִינַת הַמְתַקָּה, שֶׁהֵינּוּ בְּתַכְלִית הַשְּׁפָלוּת בְּמ"ט שְׁעָרֵי טְמָאָה, וְאֵם חַס וְשְׁלוֹם הָיָה עֶכּוֹב עוֹד כְּמַעֲט רַגַע, לֹא הָיָה עוֹד תְּקוּמָה חַס וְשְׁלוֹם בְּיָדוֹעַ, וּבְרַגַע אַחַד נִצְלָנוּ וְיִצְאָנוּ מֵאֶפְלָה לְאוֹר גְּדוֹל.

וְהֵאָרָה הַזֶּה הוּא בְּנִצְחִיּוֹת בְּכָל פֶּסַח בְּכָל

פְּרַשַׁת כִּי תִשָּׂא

תּוֹרָה נֶאֱמַר כְּבֹר 'וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת עֲלֵתֶיךָ וְאֶת שְׁלֵמֶיךָ' (שְׁמוֹת כ כא), מְכַל מְקוֹם, לֹא תָמָה מֹשֶׁה עַל כֵּן שֶׁקְּרַבְנוֹת יְכוּלִים לְכַפֵּר; רַק בְּהַצּוּי דְּמַחְצִית הַשְּׂקָל תָּמָה מֹשֶׁה מַה יוֹכַל אָדָם לַתֵּן כְּפָר נִפְשׁוֹ.

תְּמִיתוֹתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה הִיָּתָה דוּקָא עַל מַחְצִית שְׂקָל שְׂבָא לְכַפֵּר עַל חַטָּא כַּה חַמּוֹר כַּעֲבוּדָה זְרָה

הַבְּאוֹר בְּזֶה: מַחְצִית הַשְּׂקָל הִיָּתָה כְּפָרָה עַל חַטָּא הַעֲגָל, שֶׁהָיָה חַטָּא שֶׁל עֲבוּדָה זְרָה. וְעַל זֶה תָּמָה מֹשֶׁה: כִּיצַד יְכוּל מַחְצִית הַשְּׂקָל לְכַפֵּר עַל חַטָּא שְׂכֻנָּה?

הַשְּׂקָל, 'אֶלָּא שְׂתָמָה עַל הַדְּבָר מַה יוֹכַל אָדָם לַתֵּן כְּפָר נִפְשׁוֹ, וּבְדְבָרֵי הַמְדְרָשׁ שֵׁם: מִי יוֹכַל לַתֵּן כְּפָר נִפְשׁוֹ, 'עוֹר בְּעַד עוֹר וְכָל אֲשֶׁר לְאִישׁ יִתֵּן בְּעַד נִפְשׁוֹ' (אֵיבִב ב ד) וְעַד כֵּן אֵינוּ מִגִּיעַ וְכוּ'. וּבְמַעֲנָה עַל כֵּן הָרָאָה לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְטַבֵּעַ שֶׁל אֲשׁ.

מְדוּעַ לֹא תָמָה מֹשֶׁה רַבְנוּ עַל הַקְּרַבְנוֹת שְׂאֵף הֵם כְּאִים לְכַפֵּר עַל הַחַטָּאִים

הַגֵּם שֶׁעֲנִין הַקְּרַבְנוֹת – שְׂגַם הֵם כְּפָרָה עַל חַטָּאִים – נֶאֱמַר עוֹד לְפָנֵי הַצּוּי דְּמַחְצִית הַשְּׂקָל, שֶׁהָיָה מִיָּד לְאַחֲרֵי מַתָּן

זֶה יִתְנוּ וְגו' מַחְצִית הַשְּׂקָל (כְּמִין מְטַבֵּעַ שֶׁל אֲשׁ הוּצִיא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתַּחַת כֶּסֶף כְּבוֹדוֹ וְהַרְאָהוּ לְמֹשֶׁה וְאָמַר לוֹ זֶה יִתְנוּ כִּזְהוּ יִתְנוּ (ירושלמי שְׁקָלִים פ"א ה"ד, כ"מ"ר יב ג) (ל יא)

לְקוּטֵי שִׁיחוֹת

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

הַקַּב"ה הַעֲרֵךְ לְהַרְאוֹת לְמֹשֶׁה מְטַבֵּעַ שֶׁל אֲשׁ מִפְּנֵי תְּמִיתוֹתוֹ מַה יוֹכַל הָאָדָם לַתֵּן כְּפָר בְּעַד נִפְשׁוֹ

מְבֹאֵר בְּתוֹסְפוֹת (חולין מב.) שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הָרָאָה לְמֹשֶׁה מְטַבֵּעַ שֶׁל אֲשׁ, לֹא בְּגִלְלַת שְׁנַת־קִשָּׁה מֹשֶׁה לִידַע מַהוּ מַחְצִית

והינינו הפגנה בכאן, ולקחת את כסף הכפרים ונתת אתו על עבדת אהל מועד, דהינינו, תן אותו לכני השיבה היושבים בבית המדרש על התורה שהיא עבודת אהל מועד, וכזה והיה לכני ישראל לזכרון לפני ה', שייחשב להם כאלו הם עסקו בתורה ויעשה להם חפה אצל לומדי תורה. וזהו לכפר על נפשתיכם, על שלא עסקתם בתורה, והשתא יחשב לכם כאלו עסקתם:

בכאם אל אהל מועד ירחצו מים (ל ט)

דברי שלום

רבי שלום מבקאהין זיע"א

'ירחצו מים' – לרחץ אהבות הנעות על ידי האהבות הטובות

בכואם אל אהל מועד ירחצו מים. ירחצו במים הוי ליה למימר. ושמעתי בשם אבי אדוני זקני רבנו הגדול ז"ל, כי יש פמה מיני מים, מים מתוקים ומים מרירין, מים צלולים ומים עכרין, כמובא הלשון בזהר הקדוש. ופרש הענין, כי מים רומזו לחסד, ויש אהבה טובה ויש אהבה רעה. וזהו ירחצו מים – שצריך להרחץ ממים הגדונים על ידי מים דקדשה:

ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה, ואמלא אתו רוח אלקים בחכמה ובתבונה וברעת וככל מלאכה (לא א-ב)

במורי אבי"ב

רבי יעקב מרדזימין זיע"א

רק כאשר לומר עם יראת שמים יש חכ בתורתו לשעבר גופו לשמים ולבנות עולמות

מדרש (שמור"ר מ א): כל מי שיודע תורה ואין בידו יראת חטא אין בידו כלום, כל נגר שאין בידו ארגלזא שלו אינו נגר, לפי שקפליות של תורה ביראת חטא.

כבר פרשתי על זה. נראה הנקט דוקא המשל מנגר, יש לבאר בפשיטות, כמו שהנגר בונה, כך אדם בונה בתורה כל גופו, וכמו שהנגר בונה בית, כך גופו של אדם נקרא בית לנשמה, ובתורה שלומד בונה גופו אברים שלו להיות משעבד לשמים. וכמו שאמרנו (קידושין מ:): גדולה תורה שמביאה לידי מעשה, ופרש המהר"ל בנתיבות, שהתורה עובדת בלב האדם שלומד, ופועל באדם להפוך לבו להשם יתברך.

הכאור כיצד נתישבה תמיהתו של משה בהראות לו הבורא והכרח מטבע של אש

אך עדן צריך להבין: בין שאצל משה רבנו לא היה קשה מהו מחצית השקל, אלא שהיה תמה כיצד יכול מחצית השקל להיות 'כפר נפשו' – כיצד נתישבה תמיהתו כשהראהו הקדוש ברוך הוא 'מטבע של אש'?

משל מהבעל שם טוב זיע"א

ויובן על פי משל (ש"ש) אומרים שמקורו מהבעל שם טוב (טוב) מאדם שלמד מלאכת צרוף זהב ונסף, והמלמד הראה לו כיצד לעשות את כל פרטי המלאכה, אבל, פרט זה, שתחת הזהב והכסף צריכים להבעיר אש, לא אמר לו, מרב הפשיטות שברכר.

וכאשר התלמיד מלא אחר כך את כל פרטי העבודה, אבל החסיר פרט אחד, שלא הבעיר את האש – הרי מובן שלא היה פעל יוצא מעבודתו, והזהב והכסף נשארו גלם כמקדם.

כאור מענה הבורא למשה רבנו על פי זה

וזה היה מענה הקדוש ברוך הוא למשה רבנו כשהראה לו 'מטבע של אש': נתינת מטבע כשעצמה, אינה יכולה להגיע עד עצם הנפש להיות כפרה עבודה; אבל, כאשר לצורך זה משתמשים באש, שנותנים את המטבע מתוף להט ואש שבאים מעצם הנשמה, 'גר הויה נשמת אדם' (משלי כ טז) – אזי יכול 'מחצית השקל' להיות 'כפר נפשו' (ח"י עמ' 923 ואל"ף):

ולקחת את כסף הכפרים וגו' לכפר על נפשתיכם וגו' (ל טז)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

יתן את הצדקה לעמלי תורה ויחשב כאלו למד

יש לומר ולקחת את כסף הכפרים, לרמוז מה שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים נג): 'כי בצל החכמה בצל הכסף' (קהלת ז יב), דעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות למחזיקי בידי לומדי תורה צל חכמה אצל לומדי תורה, שנגמר 'כי בצל החכמה בצל הכסף'.

וזהו שאמר ולקחת את כסף הכפרים, דהינינו, הכסף שרצית לתת לכפרה, תן אותו לעמלי תורה, וכמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (קה"ר יא א) אם רצית לעשות צדקה, עשה אותה עם עמלי תורה.

מצות הם בדוגמת אברים. כשם שבאברי האדם יש חלוקים: יש אברים פרטיים, שלכל אחד מהם יש חיותו הפרטי מהנפש (והם עצמם מתחלקים לשני סוגים: אברים שהנשמה תלויה בהם, ואברים שאין הנשמה תלויה בהם), ויש אברים כלליים, כמו מח ולב, ובהם היא עקר השראת הנפש, החיות לכל הגוף.

כמו כן ישנם חלוקים אלו גם במצות: מצות פרטיות ומצות כלליות. 'אנכי' ו'לא יהיה לך' הם כללות כל התורה, שהם נוגעים לעצם הנשמה, ובהם תלויה ההתקשרות של יהודי עם הקדוש ברוך הוא.

ולכן, כאשר צנה הקדוש ברוך הוא על נתינת מחצית השקל ככפרה על חטא עבודה זרה, שזהו 'כפר נפשו', כפרה עבור הנפש עצמה שבה פגע חטא העגל – תמה משה כיצד יכול מחצית השקל להגיע ולהיות כפרה עבור הנפש עצמה.

כאור דברי האור החיים על הפסוק על פי הנ"ל

על פי זה יובן פרוש האור החיים הקדוש על הפסוק 'כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם', שפסוק זה קאי אודות הסתלקות של צדיקים ראשי בני ישראל: 'כי תשא את ראש בני ישראל' – שפאשר מסתלק צדיק קדם זמנו, הרי זה 'לפקדיהם' (מלשון חסרון, כמו שנגמר ו'לא נפקד ממנו איש' (במדבר לא מט)) – מצד החסרון, החטא של בני ישראל.

כל הפרושים שבפסוק אחד שייכים זה לזה. מהי השיכות של פרוש האור החיים לפרוש הפשוט שבפסוק זה?

אך הענין הוא, שלפי הפרוש הפשוט מדבר הפסוק אודות חטא עבודה זרה, חטא ופגם כללי, ולכן יש לזה שיכות לפרוש האור החיים, כי, חטא כללי נוגע בכללות הנשמה ובנשמה הכללית, כפי שאכן היה בחטא העגל, שפעל וירדה במשה רבנו, ראש ישראל (אף שהוא עצמו לא היה לו שיכות כלל עם החטא, להיותו בעת מעשה למעלה). כמאמר ר"ל (ברכות לב) 'לך רב – מגדלתך'.

וכיון שחטא העגל גרם ענין המיתה – כידוע שעל ידי נתינת הלוחות נעשה 'חרות מלאך המות' (שמור"ר לב א), ואלו חטא העגל חזר ועורר את חטא עין הדעת שגרם מיתה בעולם – הרי זה משתקף באותו אופן גם בנשמה כללית, שזהו ענין הסתלקות הצדיקים.

בלא הסבה של משא ומתן אין יכלת ביד השם יתברך לתן להם פרנסה. ובהסבה של הרפואה, שהוא סמים, עושים מהם עקר, כאלו חס ושלום בלי הסמים אין יכלת ביד השם יתברך לרפא.

ואין הדבר כן, כי הקדוש ברוך הוא סבת כל הסבות ועלת כל העלות, ואין צריך לשום סבה. ועסקנו באלו הסבות צריך להאמין בהשם יתברך לכו ולאו לעשות מהסבות עקר (תורה סב):

סרו מהר מן הדרך אשר צויתם עשו להם עגל מסכה (לב ח)

בנסת יחזקאל

רבי יחזקאל מרדוקסק זיע"א

כאשר רק סרים מעט מעבודת הכורא עלולים להגיע לנרוע ביותר

סרו מהר מן הדרך אשר צויתם עשו להם עגל מסכה. הינו על פי מאמר חז"ל (שבת קה): כן אמנתו של היצר הרע היום אומר לו עשה כן ולמחר אומר לו עשה כן, עד שאומר לו לך עבד עבודה זרה וכי, עד כאן.

ולזה צריך לאדם לראות להיות נזהר שילך בדרך התורה בשלמות ולא יצא מדרך התורה כחוט השערה חס ושלום. וזה הפרוש 'השקרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם וגו' (דברים יא טז), הינו על ידי שסייר מעט מן דרך התורה יבא מזה חלילה 'ועבדתם'.

ונה הפרוש סרו מהר מן הדרך אשר צויתם, הינו שאם הוסר מעט מדרך התורה ועבודת השם יתברך, עשו להם עגל מסכה הינו שיוכל לבוא חלילה לחטא עגל מסכה, כי היצר הרע מפתה אותו בכל יום יותר וכנ"ל:

ונרא את העגל ומחלת וגו' וישלך מינדו את הלחת (לב ט)

באר משה

רבי משה יחיאל מאון רוב זיע"א

עקר ההקפדה היתה על המחולות

דע כי הפסוק עצמו מבאר סבת שכירת הלוחות על ידי משה, בזה שנאמר את העגל ומחלת, משום שבעצם תמוה שהיה צריך לומר 'את המחולות מסביב לעגל, או 'עם העגל'.

ברם כאן הורה לנו הכתוב, כי אם על העגל עצמו עוד אפסר למצא למוד

תוכחת מוסר על דרך הלצה לעוסקים כל ימיהם להרכות הון ביתם

על דרך הלצה. ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם. מכאן תוכחת מגלה מאהבה מסתרת השמונה בקרב לבם רב בני עצמנו רבם הם המתפרצים, ועינינו הרואות רבו כמו רבו, מבלי זמן ומניהם כל מספר ימיהם החורצים עלי אדמה, הכל למלאות פתיהם זהב וכסף.

ויש שמשפירים את עצמם להיגנים ולפרצים עריצים וקונים אדון לעצמם, והכל בכדי להרבות הון מהביל לקנות נזמי הזהב לאזני נשותיהם, ופוק חזי מה עמא דבר, להוטים ובהולים אחר המותרות ומבורא עולם שכוח לוח לבם ולא זרו מתאמתם, והכלם דבר אין להם לקנות אדון לעצמם.

באר הפסוק על דרך הנזיל

ולזה מתרעם הכתוב על העבר ועתיד משכחי אלהים, ויתפרקו כל העם המכנים בשם 'עם' פחותי הערך, את נזמי הזהב, כלומר עם נזמי הזהב, שמבלי ימים ושנים בכדי לקנות נזמי זהב באזני נשיהם, ובסבה זאת פרקו ותברו אשר שמעו באזניהם על הר סיני – אגכי ה' אלהיך דיקא ולא לקנות אדון לעצמו כמדבר וק"ל:

ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו (לב א)

לקוטי מוהר"ן

רבי נחמן מברסלב זיע"א

על אף שעוסקים בסבות יש להאמין שהבורא יתברך הוא סבת כל הסבות

עקר טעותם של הרחוקים מאמונת השם יתברך, מחמת שעקר ידיעת אלקותו אינו אלא מגלוי על הסתום. ומחמת שרואים מגלוי, שהנהגת העולם הוא על ידי מערכת המזלות נפלו בטעויות, כל אחד לפי טעותו.

ויש חושבים שהכל על פי הטבע, עולם כמנהגו נוהג, ויש חושבים שצריך לעבד את האמצעי, כמו שטעו בעגל, שרצו לעשות את העגל אמצעי, בינם לבין השם יתברך, שאמרו אשר ילכו לפנינו, בחינת אמצעי.

ובטעויות כזה רבים נכשלים, ועושים את הסבות אמצעי בינם לבין השם יתברך, הינו שמאמינים בהשם יתברך, אבל מאמינים גם כן באמצעי, ואומרים שצריך לסבות. הינו שמאמינים למשל בהסבה של פרנסה, שהוא המשא ומתן, ואומרים הסבה של משא ומתן עקר, כאלו חס ושלום

וכתבו כל שיראת חטא קודמת לחקמתו חקמתו מתקיימת (אבות פ"ג מ"ט), יראת חטא הקודם לתורה, הינו יראה על ידי אמונה בהשם יתברך, והתורה מביאה אותו להיות לו יראה על ידי ראית הדעת, וקמו שכתב הזהר (ח"א יא: הקדמה) 'יראה בגין דאיהו רב ושלית עיקרא ושרשא דכל עלמין, והיא גדולה יותר מיראה על ידי אמונה.

ורק אם לומד תורה ביראת חטא מקדם התורה שלומד, יש לה פח לתורה, ופועל באדם להיות לו יראה עלאה, הינו בגין דאיהו רב ושלית, כמו שכתב הזהר, ואהבת השם יתברך.

ולכך נקט המדרש 'כל מי שיודע תורה ואין בידו יראת חטא הקודמת לחקמתו, אין בידו כלום, פרוש כמו נגר שאין בידו כלי אמנות, כך אם אין בידו יראת חטא - אין בתורה שלומד פח להפך לבו לשמים, והוא נחשב כמו שלא למד כלל, שאין פח התורה בתורה שהוא לומד.

ועוד נראה, שנאמר 'וכל בניך למודי ה' (ישעיה נד יג), וכתבו 'אל תקרא בניך אלא בוניף' (ברכות סד), וכתבו הספרים דתלמידי חכמים בונים עולמות בתורה. ולכך אמר המדרש דזהו אם התורה שלומד הוא ביראת חטא - אז יש ללמודו פח התורה ויכול לבנות עולמות בתורה שלומד.

אבל אם לומד בלא יראת חטא - אין פח בתורה שהיה לומד רק כמו ספור מעשה, ואין יכול לבנות בתורה זו עולמות, דכח התורה אין לשער - שיכול אדם בתורה שלומד לבנות עולמות ולתקן עולמות, פי פח התורה גדול עד מאד כמו שכתבנו, רק אם אדם לומד ביראת חטא הוא מעורר את פח התורה, ואם לאו אין פח בתורה שלומד ואין בידו כלום, וגם הקלפות יכולין לחטף חס ושלום, ולכך ילמד אדם תורה לשמה, ודו"ק.

ולכך נקט המשל בנגר דיקא, כמו בנגר כשאין בידו כלי אמנות לא יוכל לבנות, כך כלי אמנות של אדם הוא תורה, ואם אין בלמוד יראת חטא - אין פח בתורה זו לבנות לעצמו ולשעבד גופו לשמים. וגם כל שכן שאין פח בתורה שלמד לבנות עולמות, ודו"ק:

ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם (לב א)

אור המאיר

רבי זאב וואלק מ'טומיר זיע"א

זכות שערבכם השטן, אף על המחולות 'לשמחה מה זו עושה'.

ולכן כִּאֲשֶׁר רָאָה אֶת הַעֲגֹל וּמְחֹלוֹת, וְהָרִי זֶה בְּגֵדָר לֹא זֶה אֵף זֶה, הִינֵנו לֹא רַק הַעֲגֹל עֲצָמוֹ אֲלָא מוֹסִיף עוֹד פֶּשַׁע עַל חֲטָא וּמְחֹלָת, לְפִיכֵן וַיִּשְׁלַךְ מִיָּדוֹ אֶת הַלַּחַת.

דברי הספורנו

וכך פרש הספורנו (שם): כִּשְׂרָאָה שֶׁהָיוּ שְׂמֵחִים בְּקַלְקוּל שֶׁעָשׂוּ כְּעִנְיָן 'כִּי רַעֲתִכִּי אִזְ תַּעֲלִזִי' (ירמיה יא טו), וּבִזְוָה הַתְּקַצֵּף וְנוֹאֵשׁ שְׂיוֹכֵל לְתַקֵּן הַמַּעֲוֹת, בְּאִפְּן שִׁיחֲזִירוּ לְתַמּוּתָם וְיִהְיוּ רְאוּיִים לְאוֹתָן הַלוֹחֹת.

הפגם לא היה בעצם נשמות ישראל אלא נסחפו אחר הערב רב

אמנם פל זה היה רק לפי שעה ובמקרה, ולא חלילה בפנימיות נשמתם, שהרי חזרו בתשובה על כף והתאבלו על המעשה הזה, אלא שתוף כדי הטרופ של הערב רב נסחפו עמם מתי מספר מישראל.

אך דבר זה בלבד כבר הספיק בכדי לעורר קטרוג, ולכן שבר משה את הלווחות בכדי להסיר את הקטרוג, ורמו בזה שאם חלילה אתה עושה כלה לישראל, אין מקום לתורה וללווחות, אף הסבה לקטרוג היו דיקא המחולות, משום שבוזה יש כעין גלוי דעת שהמעשה נעשה ברצון.

מענה הרה"ק מרוזין זיע"א ליהודי שהכרה להתנאל באכילת טרפות בצבא

וידוע מה שאומרים בשם הרב הקדוש רבי ישראל מרז'ין ז"ל, שאיש צבא יהודי התנצל לפניו שאינו יכול להזהר מאכילת טרפות בהיותו בצבא האמות, משום שכופים אותו במכות וכו', באפן שיכול לבא לספנת נפשות.

וענה לו הרב הקדוש ז"ל: על כל פנים אל תמצץ את העצמות. כי על זה הרי אין כפינה ואינו בגדר של פקוח נפש, ואם יפשל גם בזה הרי איגלאי מילתא שגם האכילה עצמה היא ברצון ולא באנס.

כאור הכתוב 'ידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן היו לברות למו'

ומצינו כעין זה בכתוב 'ידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן היו לברות למו' (איכה ד ט), ובתרגום 'הוּו לְמַסְעַד לְהוֹן', הינו שאלו הסתפקו רק באכילה מפני בולמוס הרעב אפשר עוד להבין דבר זה, אף 'למסעד להוון' – לאכל כדי שבעה

מבשר בגיהם, זהו אים ונורא, ולכן סים הכתוב 'בשכר בת עמי', כי אין לך שכר וחרפן גדול מזה רחמנא לצלן.

הגזרה בימי אחשוורוש – כגלל ההנאה שנתלוצה לאכילה

לפי זה יתבאר לנו דיוק נפלא בפרו"ל מפני מה נתחייבו שונאיהם של ישראל שבאותו הדור פליה וכו' מפני שנהגו מסעודתו של אותו רשע (מגילה יב). ותמוה מאד, למה לא ענו בפשטות – מפני שאכלו מסעודתו, והרי זה יותר גרוע מהנאה, ומה היא פונתם בדיוק ש'נהגו'.

כרם לדברינו הוא נחמד בס"ד, כי על האכילה לא היתה כל כף הטענה חזקה, משום שיש ענין של כבוד המלכות, ועל ידי זה יש גם ספנה בדבר שיאמר המלך שאינם רוצים במלכותו, שהרי הסעודה היתה להראות גדלותו, ולפיכך אולי לא יכלו להמנע מהשתתפות בסעודה ובאכילה.

אבל היתה עליהם תביעה מפני שנהגו, הנאה זו מה טיבה, לא די שאכלו אלא עוד נהגו, וכן 'מסעודתו', מהישיבה בסעודה עם המלך – ולא על עצם הסעודה והאכילה.

ועל דבר זה ידונו כל הדויים, שבכל הדורות ובכל הזמנים יש מצבים שונים שהאדם לא יכול חלילה לעמד בנסיון ונכשל, אבל צריכים תמיד לדעת שאין כל מקום להנאה ולשמחה על כף, והשם יתברך הוא היודע ועד מחשבות לבו של אדם 'כי כל לבבות דורש ה'':

(דה"א א' כח ט)

ויאמר ה' אל משה פסל לך שני לוחת אבנים (לד א)

ילקוט מאורי אור

רבי מרדכי מקוזמיר זיע"א

יש להתרחק מהאנכיות כדי להגיע לקדשה

פעם הגש בשלחנו של הרב הקדוש רבי מרדכי מקוזמיר זצוק"ל בקבוק יין להחסידים שעמדו מסביב, וכמוכן שפלים קפצו לזכות ממנו, אולם מחזיק הבקבוק לא רצה למסרו לאחרים בטנם שהוא עצמו ישטה.

הפנה הרב הקדוש את ראשו אליו ואמר לו: בלווחות הברית המסמלות את מקור הקדשה נאמר למשה 'פסל לך, ואלו בעבודה זרה שהיא מקור הטמאה גם שם נאמר לא תעשה לך פסל, אותן שלשה

אותיות 'פסל', וכדי להפיר בהבדל שבין הטמאה והטהרה, יש לראות היכן כתוב ה'לך', בלווחות כתוב ה'לך' אחרי פסל, ואלו בעבודה זרה ה'לך' כתוב לפני פסל, מכאן אנו לומדים שהדאגה בשביל עצמו בשביל האני הוא סימן בלתי טהור, ויש להתרחק מן האנכיות כדי להגיע לקדשה:

ויאמר ה' אל משה כתב לך את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה כרתתי אתך ברית ואת ישראל (לד כו)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

כדורו של רבי הטר לכתב תורה שבעל פה

אפשר לרמוז, דהנה תורה שבעל פה לא נתנה רשות לכתב עד בימי רבנו הקדוש עליו השלום, שראה שנתמעטו הלכות והולכת תורה שבעל פה ומשתפחת, ועמד וכתבה לקים 'עת לעשות לה' הפרו תורתך' (תהלים קיט קכו). והנה, אם לא היה לו רשות מאת ה' אינו יכול לכתבה, כי קשה הדבר חס ושלום לעבר על צויו ה', אלא ודאי רוח ה' דברה בו ועל פי ה' עשה מה ששעה.

כפסוק זה נרמז טעם ההתר כדי שלא תשתכח התורה

ואפשר דזה רמזו במקרא הזה, ויאמר ה' אל משה כתב לך את הדברים האלה, היא תורה שבכתב, ומה שאמר 'האלה' למעוטי תורה שבעל פה, ורקא תורה שבכתב, אבל תורה שבעל פה לא נתנה לכתב.

וזהו שאמר כי על פי, דהינו תורה שבעל פה לא תהיה כי אם בעל פה ולא תפכת. באמת, בימי רבי שיתמעטו הלכות, הרשות בידו לכתבה, וזה רמזו בראשי תבות פי הדברים, והוא: 'יהודה הנשיא ר'שות בידו פ'שוטה י'כתב ד'ברי מ'שנה.

והמקרא נותן טעם על מה שנתנה רשות לרבי לכתבה, משום דעל פי הדברים האלה, שהם שתי תורות, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, כרתי אתך ברית ואת ישראל, ובזמן רבי יתמעטו הלכות, ואם לא כתבה תשתכח חס ושלום מישראל ונמצא לא נתקיים הברית, לכן באותו הזמן הרשות בידו לכתבה. נמצא דכל דבר נרמז ונמסר למשה רבנו עליו השלום:

ויכל משה מדבר אתם ויתן על פניו מסנה
(לד לז)

מחשוף הלבן

רבי יעקב אביחיציא זיע"א

על ידי הענוה זכה למסוה

צריך להתבונן, בפה זכה משה רבנו עליו השלום למסוה, ולמי רומז המסוה הזה. ואפשר לרמז דבשביל הענוה שהיה ענו משה על כל באי עולם, זכה למסוה זה יותר מבני העולם. והענוה נרמזת במסוה, דמ"ם וסמ"ך שבמסוה אותיות הסמוכות להם הם נו"ן וע"ן, ועם ו"ה הרי 'ענוה'. עוד, 'ענוה' במלוי ע"ן נו"ן וא"ו ה"ה סופי תבות המלוי גימטריא מסוה, לרמז דעל ידי ענוה זכה למסוה:

פרשת פרה

באר מטה

רבי משה אלקיים בריעה מקוונ"ץ זיע"א

הצדיק מטהר עצמו בכל פעם יותר ויותר וכך מאיר עיני החושבים שהם כבר טהורים שירעו שרעין לא נטהרו

לטהר טמאים לטמא טהורים. רמז שעל ידי שהצדיק הקדוש האמתי שהוא בעיניו כטמא חס ושלום והוא מטהר עצמו בכל פעם יותר ויותר כנ"ל, עד שעולה למדרגה העליונה בגדל הקדושה. וזהו לטהר טמאים.

על ידי זה לטמא טהורים, מפיל טמאה ועצבות על אותן שהם בעיניהם כטהורים כבר ואין חסר להם מאומה, ובאמת עדין הם בחוץ עומדים עם ראשם ורובם ועודם בטמאתם, הצדיק מפיל עליהם חשכות ועצבות שיהיה נראה להם האמת שעדין לא פעלו כלום ולא פסעו עדין אף פסיעה אחת בעבודת השם ותברך ברוך הוא, ועל ידי זה יתחזקו באמונה לבא אל האמת, אמן כן יהי רצון וק"ל:

• לשונות של אור •

התקדשות במעשי העולם הזה

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א

האדם אינו מצוה לפרש לגמרי מהעוה"ז אלא עליו להתאמץ לשבר התאוה

ולהמשיכם לקדשה

לא יאמר האדם, אם כן הוא שאסור לאדם להנות מעולם הזה ומתאוותו, כי אם הכל למען שמו, והוא דבר קשה מאד הכלתי אפשרי לעמד בו, אם כן אפשרי עצמי מכל עניני עולם הזה הגשמי, ולא אכל ולא אשתה כלל ואהיה פרוש מאד, אל יאמר כן, אלא צריך האדם להתאמץ במעט מעט לשבר כח התאויות, ולסבב הדבר בסבוב אחר סבוב עד שניגע לתכלית יסוד הקדשה ושרשה בכל דבר גשמיות גם כן (כי תשא ד"ה ועשית כיו):

שפת אמת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

אין רצון הכורא לפרש מעוה"ז אלא להמשיך הקדשה בכל המעשים

לא יעלה על דעת אדם לומר כי צוהו השם יתברך להיות נפרש מעולם הזה, רק אדרבא להמשיך קדשתו יתברך בכל מעשיו (לך לך תל"ד):

'אנשים המתגוררים בעוה"ז הגשמי ומחשבותיהם משוטטות בעולמות העליונים'

ובאמת זה עצמו 'אות הוא כו' לרעת' כו', כי אנשים שהמה מתגוררים בעולם הזה הגשמי ומכל מקום אין להם ענין אחר בעולם - רק כל מחשבותיהם משוטטות בעולמות עליונים, ודאי עליהם נאמר (ישעיה מג י) 'אתם עדי' (כי תשא תרמ"ח):

מאיסות המזון

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א

הנותן דעתו על המטבע נכבה ממנו אור השכל

הצורה של המטבע הוא מכבה אור נשמת האדם, כאשר יבין מדעתו - אם נותן דעתו על המטבע נכבה אור השכל ממנו (כי תשא ד"ה זה יתנו):

מגיד תעלומה

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

צדיקים שאברו מעלתם מחמת שתבוע ממון בפה

והנני מעיד כי ראיתי בעיני צדיקים גדולים אשר גרתי לגשת אליהם, וכאשר באו לידי נסיון והשתדלו להשיג ממון, ובפרט בתביעה בפה, נתרוקנו מכל וכל ואברו מעלתם (מס' ברכות לב.):

שבת קדש

באר מים חיים

רבי חיים מטטרנוביץ זיע"א

כפי שמטהר עצמו מכל הכלי עולם הזה כך זוכה בשבת לאורות עליונים ואהבת השם ודבקות בכלות הנפש

מי שנפשו טהורה ומזככה מכל בחינות עוונות ותאוות הכלי הזמן וכו', אז הקדשה העליונה חופפת עליו ומקיפו מכל צד ומקדשו ומטהרו עוד ביותר ויותר, ונותנת לו אורות חדשים ומחין נפלאין ואורות עליונים להתלהב ולבער אל ה' בחיות הקדש כל יום השבת, ותצמא נפשו ויכמה בשרו לאהבת ה' אלהיו בכלות נפש ממש ביום השבת (כי תשא ד"ה ושמרו):

תורת אבות

רבי אברהם מסלונים זיע"א

על ידי ההכלת עניני העולם וזכים לקדשת השבת

קדשת השבת שהוא יום השביעי, נמשכת אל האדם על ידי שקובע בלבו שבעת הכלים שאמר קהלת, שהכל הכל וכל התכלית הוא רק לעבד את ה', או אז זוכה שיזרח עליו אור קדשת יום השביעי:

מאור ושמט

רבי קלונימוס סלמן עפשטיין זיע"א

כאשר האדם מכין עצמו בימות השבוע נקל לו לחוש את הענג הרוחני של השבת

אם האדם מכין עצמו בששת ימי השבוע לקשר עצמו לשרשו ולהדבק בכוראו ואינו מטריד שכלו בעניני העולם הגשמי, אז נקל לו לטעם הענג הרוחני - שהוא השתעשעות ענג מציאות אלהותו יתברך ואור קדשתו שמתגלה בשבת קדש, מה שאין כן באם האדם מטריד בששת ימים של השבוע בהכלי העולם קשה לו להשיג הענג ההוא בשבת (רמזי שבת חוה"מ סוכות ד"ה אמר):

שלחן הטהור

רבי אהרן ראטה זיע"א

כפי התקדשות האדם באכילה בימות השבוע כן היא קדשת השבת הנמשכת עליו

כפי העליה של המאכלים והניצוצין של מות השבוע ככה נמשך בשבת קדש

קדשה אל האדם, דהנינו כפי העליות הניצוצין בתפלת האדם בחל – אז ככה נמסר לו בשבת תפלות יותר זכות אלו העטרין קדישין, ואם טרח נפשו בעבור כבוד השם גם במאכלים לאכלם באיזה בחינה טובה – ככה נמשך לו אחר כך בשבת לכל המאכלים השייכים אליו אור קדוש ומפלא (מאמרי שבת קודש):

אזור אליהו

רבי אליהו מוויסקיטי זיע"א
כל היגיעות בתורה ועבודה כימות החל יוצאים לירי גלוי בשבת קדש
הנה זאת נודע לכל עובדי ה' אשר כל היגיעות בתורה ועבודה שמגיעים את עצמם בששת ימי המעשה אז כבוא יום השבת יצא העבודה להתגלות (פרשת משפטים):

פרי צדיק

רבי צדוק מלובלין זיע"א
הארת קדשת השבת היא עבדה קימת בלבות בני ישראל על אף שאין מרגישים אותה

ואף על פי שאין האדם מרגיש שום תוספת קדשה בעצמו ובקרב לבו אפלו ביום השבת עצמו וכל שכן בימי החל שאחריו, האמת כן הוא מה שהודיענו השי"ת כי הוא מכניס קדשה בקרבנו על ידי זה, אף שאין מרגיש לנו וכו', ולעולם אור הקדשה דשבת שהוא שמה דקוב"ה ומעין עולם הבא תקוע וקבוע ביחוד גמור במעמקי הלכות של כל זרע ישראל (מאמר קדושת השבת ה):

אהבת שלום

רבי מנחם מענדל מקוסוב זיע"א
כפי שמירת הכרית כך זוכה לאור הנגנו ולקדשת שבת
אי אפשר לזכות לבחינת 'שבת' בחינת מלכות, אלא אם יבוא מקדם לבחינת 'ערב שבת', מדת יסוד - מדת יוסף הצדיק (פרשת מקץ):

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א
כהגיע שבת מתקבצות כל הרשימות ממה שהתיגע האדם כימות השבוע ונעשה מהם כלי לקבלת קדשתה
מכל הטרח שאדם טורח בששת ימי המעשה בעבודת השם ותפורה, אף שבכל פעם נשפח ממנו על ידי טרח הפלאכה והפרנסה, מפל מקום נשאר רשימו

אוצרות גאוני הדורות

כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם (יב)

נוה צדק

רבי סעדיה הלוי מירקאדו זצ"ל
משה דאג להצלת ישראל מגזרתו של המן
מוכא בגמ' ב"ב (יג), 'אמר רבי אבהו, אמר משה לפני הקב"ה, רבש"ע, במה תרום קרן ישראל, אמר לו ב"כי תשא". כלומר, אם רצונך לרום את קרן ישראל, קח מהם מחצית השקל. ויש להבין, מה ראה משה לשאל 'במה תרום קרן ישראל'. ועוד יש להבין, כיצד תלויה הרמת קרן ישראל בנתינת מחצית השקל.

ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדרתם ברית עולם (לא טז)

טובריה דיוסף - דברי יוסף

רבי יוסף בן אדהאן זצ"ל
הרגשת קדשת ושמת השבת היא אות וסימן גדול לעולם הבא
אפשר לעניות דעתי על דרך שאמרו [ל (ברכות נו):] דהשבת הוא אחד מששים בעולם הבא, וזה סימן גדול, שאם נשמתו של אדם טהורה הנה ביום השבת תשמח ותגל, ויתוסף בה הארה רבה, כי מזלה חזי, מצא מין את מינו. לא כן הרשעים, מלבד שאינם מרגישים הארה, כי אם רב הקטנות והפעם יהיה להם ביום השבת פדוע.

וזה אמרו ושמרו בני ישראל שיהיו מקינים ומצפים ליום השבת, לעשות את השבת כהלכתו, שהרי לדרתם ברית עולם ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם, הוא אות וסימן גדול לעולם הבא, כי אם הם יקבלו הארה גדולה, גם שם יזכו.

על השקלים. שהיו בית הדין מורים לעם להביא את מחצית השקל לבית המקדש, בכדי לקנות את קרבנות הצבור.

עוד יש להקדים את דברי המדרש (ויקרא כו, ט) עה"פ "אמר אל הכהנים" (ויקרא כא, א), אמר יהושע דסקנין בשם רבי לוי, מלמד שהראהו הקב"ה למשה דור דור ושופטיו, דור דור ומלכיו, דור דור וחכמיו, דור דור ומנהיגיו, והראהו שאול ובניו נופלים בחרב. אמר לפניו, מלך ראשון שיעמד על בניך ידקר בחרב. אמר לו הקב"ה, ולי אתה אומר? "אמר אל הכהנים" שהרג, שהם מקטרגים אותו.

ומעתה, מאחר שהראה ה' למשה את מה שעתיד להיות במשך הדורות, אזי פשהגיע לדורו של מרדכי וראה שהמן שוקל שקלים לאחשורוש ע"מ לאבד את ישראל ח"ו. שאל משה את ה' 'במה תרום קרן ישראל, אמר לו ב"כי תשא'. כלומר, שבע"י שיקדימו ישראל לתת את מחצית השקל, קדם לשקלים ששקל המן, אזי, לא תצא גזרתו אל הפעל, אלא ונהפוך הוא "ותלו אותו ואת בניו על העץ" (אסתר ט, כח) (באריכות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ויובן, בהקדים את הגמ' במגלה (יג), אמר ר"ל, גלוי וידוע לפני מי שאמר ונהיה העולם, שעתיד המן לשקל שקלים כדי לתת לאחשורוש, על מנת שיתרצה לאבד את עם ישראל, שנאמר "אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים כפר כסף אשקול על ידי עשי המלאכה להביא אל גזי המלך" (אסתר ג, ט). לפיכך, הקדים שקליהם של ישראל לשקליו של המן, כמו ששינינו במשנה שקלים (פ"א מ"א) 'באחד באדר משמיעים

אזור אליהו

רבי אליהו הורטובסקי זצ"ל

המשכת קדשת השבת על כל ימות השבוע

הנה מבאר בשם האר"י ו"ל שצריך להמשיך קדשת שבת אל כל ימי השבוע, דהיינו עד יום ד' שיהיה לשבת שעברה, ומיום ד' ואילך לשבת הבאה.

וזהו הפרוש בפסוק הנ"ל, דבאמת אין יכול להמשיך קדשת שבת רק מי שיש לו בשבת קדשה יתרה, ולקבץ הנהירה תורה הקדושה ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לזרתם ברית עולם, דהיינו אף לימי החל, בימי ובין בני ישראל אות הוא לעולם דהיינו שיהיה לעולם אף בימות החל קדשת שבת.

ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו בהר סיני

(לא יח)

מעטה נפתלי

רבי נפתלי טרייבך זצ"ל

מסירת התורה לישראל שילמדו וידרשו בי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן

עין רש"י שנתנה לו במתנה. ואפשר שזוהי נכלל שמסר ה' התורה הקדושה לתחתונים, והם יעשו כפי למודם ב"ג מדות שהתורה נדרשת, ועל כן אמר רבי יהושע (בי"ג נט) לא בשמים הוא. וכן בגמרא (תמורה טז) בהלכות שושפתפחו, 'אמר הקב"ה לך וטורדן במלחמה', דהיינו שיוציאום בפלפולא דאורייתא, כי לאמרן אי אפשר, שפבר נתנה תורה היא וכל שלמותה, וכל מה שצריך לה נמצא על ידי למודי ה' ב"ג מדותיה.

ובזה הקדים רפואה, שדרש משה רבנו ע"ה קל וחמור בשבור הלוחות והקב"ה הודה לו (שבת פז), והיה הצלה לישראל. ואפשר לרמז בתבות ככלתו לדבר אתו, דהיינו שנתן הקב"ה למשה רבנו ע"ה התורה הקדושה אפלו ככלתו לדבר אתו, על דרך 'לאמרן אי אפשר', שיוכל למצא הכל על ידי ה"ג מדות בתורה הקדושה.

מעטה נסים

רבי נסים הכהן זצ"ל

מכה שמירת השבת נחטלה טענת 'בר מצוא' של המלאכים

יש לדקדק מפני מה נסמכה שמירת שבת אל 'ויתן אל משה וכו'. ואפשר לתת טעם על פי מה שכתבו המפרשים ו"ל שהמלאכים היו טוענים על ישראל טענת

דינא דבר מצוא כשקבלו התורה, והקב"ה הקדים לצוות את ישראל מצות שבת, ואמרו ו"ל (שבת ק"ט): המתפלל בערב שבת ואומר ויכלו כאלו נעשה שמה להקדוש ב"ה במעשה בראשית, לפי שהמתפלל ואומר ויכלו ודאי הוא שומר השבת, דאם לא כן מאי אהני ליה.

והנה השתף קודם לכן המצור כמו שכתבו הפוסקים ו"ל (שו"ע ח"מ סי' קע"ה), ובזה בטלה לה טענת דינא דבר מצוא שטענו המלאכים. וזה שאמר 'שמרו בני ישראל את השבת' וכו', ועל ידי זה 'ויתן אל משה' וכו'.

וידבר ה' אל משה לך רד כי שחת עמך אשר העלית מארץ מצרים

(לב ז)

עבודת הגרשוני

רבי גרשון אשכנזי זצ"ל

הודת משה רבנו מגדלתו כרי שיתפלל על ישראל

פרש רש"י לך רד' מגדלתך כו'. נראה לי הטעם שהוריד אותו הקב"ה מגדלתו, כי הש"י ב"ה וב"ש מרב אהבה לישראל, אף בשעה שחטאו ועשו להם אלהי זרה, רצה שמשה יתפלל בעדם וישמע תפלתו.

ד] לפי גדל אהבת משה רבנו להקב"ה, לפי ערך - חרה אפו של משה על ישראל שעשו מעשה כזו, ואם היה משה רבנו על מעלתו הגדולה באהבתו הנפלאה אשר אי אפשר לשער על מסירת נפשו לה', לא היה ביכולתו לשא בעדם ונה ותפלה על חטאתם הגדולה.

אמת שמשו רבנו אהב מאד לישראל ומסר נפשו עליהם, אך כל אהבתו לישראל היה מחמת אהבתו הנפלאה לה', ואם חטאו בחטא גדול כזה נפסק אהבתו מהם, והקב"ה ברכ חסדו היה חפץ שמשו רבנו יתפלל עליהם, היה מוריד את משה רבנו מרום מעלתו ואהבתו הגדולה, ועל ידי זה לא יחרה אפו של משה עליהם כל כך, ויוכל להתפלל עבורם.

ובזה שאמר לו הקב"ה לך רד' הוריד אותו ממעלתו, ונתקרה מעט אהבתו הגדולה אשר בער בקרבו בתשוקתו הנפלאה לה', ועל ידי זה היה יוכל להתפלל עליהם.

ויחל משה את פני ה' אלהיו ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים ככח גדול וכבוד חזקה

(לב יא)

בא הלוי

רבי יוסף הלוי זצ"ל

בזכות קבלת התורה יצאו ישראל ממצרים והתכפר להם חטא העגל

יש לדקדק, שלכאורה היה די למשה לומר 'למה יחרה אפך בעמך' ומדוע הזכיר את שם ה'. עוד קשה, מהי תמיהת משה "למה ה' יחרה אפך בעמך", הלא הדבר ברור שיש חרון אף על ישראל מפני שעשו את העגל. עוד יש להבין, לשם מה הוסיף משה באמרו "אשר הוצאת מארץ מצרים", וכי בשביל שהוציאתם ממצרים יש צד להקל מעליהם את חמרת החטא.

ויוכן בהקדים את דברי המדרש (ש"ר מב, ה) עה"פ 'ויאמר ה' ראה ראיתי את עני עמי' (שמות ג, ז), 'אמר הקב"ה למשה, אתה רואה ראה אחת ואני רואה שתי ראיות. רואה אתה אותם באים לסיני ומקבלים תורתך, ואני רואה אותם שאחר שאבוא לסיני לתת להם את התורה, הם חוטאים בעגל'.

והנה, למרות שידע ה' שישאל יחטאו בחטא העגל, וע"פ מדת הדין לא היו ראויים לצאת ממצרים, עם זאת, מאחר שעתידיים היו לקבל את התורה, נהפכה מדת הדין למדת הרחמים, והוציאתם ממצרים. ולכן הזכיר שם ה' בפסוק זה 'ויאמר ה' ראה ראיתי את עני עמי' בשם הו"ה המורה על מדת הרחמים ולא בשם 'אלקים' המורה על מדת הדין. נמצא, שאין בכח מדת הדין שבאה מחטא העגל להפך את מדת הרחמים למדת הדין.

ומעתה, זהו שאמר משה לה' "למה ה' יחרה אפך בעמך", הרי מתחלה ידעת לישראל עתידיים לחטא בעגל, וממדת הדין היה מגיע להם פליה, ח"ו, ואעפ"כ הפכת את מדת הדין למדת הרחמים, והוצאת אותם ממצרים. ולכן, הזכיר את שמו של ה' בתוך טענתו בלשון הו"ה, כדי להוכיח שאין בכח מדת הדין שבחטא העגל להפך את מדת הרחמים, כי הלא מטעם זה הוצאת אותם מארץ מצרים, ואם רצונך לכלותם ח"ו, א"כ לא היה לך להוציאם מארץ מצרים? ולכן הוסיף משה ואמר "אשר הוצאת מארץ מצרים".

ואכן, הסכים ה' עם טענת משה, ונהג עם ישראל במדת הרחמים, שנאמר "וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו" (שם, לב, יד). (באריכות 'מכון חכמי ספרד'

נתיבות)

למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים ככח גדול וכיך חזקה. למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם להרג אתם כהרים (לב יא-יב)

דבש וחלב

רבי מנחם מנדל קרנגיל זצ"ל

ענש ישראל על עבודת השתוף

וקשה מאי קמתמה ליה, וכי לא היה לו להבי"ה לכעס עליהם אחרי שעבדו עבודה זרה. ועוד צריך להבין מה שאמר 'להרג אתם כהרים', מאי נפקא מנה אם כהר או בעמק, ועוד הא הענן היה משהו להם ההרים.

ואפשר לפרש על פי מה שכתב רש"י על פסוק (לב ז) 'לך רד פי שחת עמך', 'העם' לא נאמר אלא 'עמך אשר העלית מארץ מצרים' הוא הערב רב שקבלת וגירתה, הם שחתו והשחיתו. ע"ש. וכשאמר לו הב"ה 'ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול', ואם פן נשמע שגם ישראל בכלל הענש, וזהו למה ה' יחרה אפך בעמך דיקא, אשר אתה הוצאת מארץ מצרים וגו'.

וידוע דעקר עון העגל היה רק עבודת השתוף, שאמרו 'אלה אלהיך אשר העלוד' בלשון רבים, ועל זה לא נצטוו רק כהר סיני, מה שאין בן בן נח אינו מצוה על השתוף, וכידוע מתוספות סנהדרין (סג: ד"ה אסור), וזהו שאמר למה יאמרו מצרים ברעה הוציאם להרג אתם כהרים, רצה לומר בשביל ההרים, הינו הר סיני.

חמט הגבורים

רבי שמואל אהרן ראב"ן זצ"ל

ענשו של ישראל שעברו על הדין של 'הרג ואל יעבר'

עין בפנים יפות שפרש 'להרג אותם כהרים' במה שפפה עליהם החר כגיגית. ויש לפרש על פי דרכו, דהנה אמרו בגמרא (שבת פח.) שפפה עליהם החר כגיגית אם תקבלו התורה מוטב, ואם לאו שם תהיה קבורתכם. ואמרו בגמרא (סו) מכאן מודעא רבא לאורייתא.

והנה אמרו חז"ל (זוח"ק ח"ב קצא:) שלא עבדו העגל רק הערב רב. והקשו המפרשים הא מבאר בקרא (לב כו) דרך שבט לוי לא עבדו, אבל כלם זולתם עבדו. ותוצו דבאמת כלם עבדו, והינו דהערב רב עבדו מרצונם, ושאר השבטים היו באנס, דנתקראו מהם שלא יחרגו אותם

כמו שהרגו לחור, אבל שבט לוי לא עבדו כלל וקדשו השם ועמדו בנסיון.

והנה באמת כך הדין, דבג' עברות יחרג ואל יעבר, והיו מחזיבים למטר נפשם על זה. אך כל זה ב'ישראל, אבל בכני נח קומא לן דאינו מחזיב על קדוש השם, כמו שכתב הרמב"ם (מלכים פ"י ה"ב) בן נח שאנסו לעבר על אחת ממצותיו מטר לו לעבר, אפלו גאנס לעבד עבודה זרה עובד, לפי שאינו מצוין על קדוש השם, ע"ש.

ואם בן אם היה לישראל דין בני נח לא היה מגיע להם ענש על העגל, כיון שעבדו אותם באנס. אך עקר החיוב מכת קבלת התורה, דאז נשתנה הדין דהרג ואל יעבר. אך כיון דבאמת על קבלת התורה היו אנוסים מצד כפיות החר, כמו שאמרו 'מודעא רבא לאורייתא', אם בן אין מגיע להם ענש כלל. וזה שטען משה למה יאמרו מצרים כו' להרג אותנו כהרים, דהינו על ידי כפיות החר, מה שאינו בדין, כיון שהיו אנוסים.

ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת (לב לב)

לחמי תודה

רבי צבי הירש הורוויץ זצ"ל

תפלת משה רבנו שימחה שמו מהתורה כדי שיהיו ישראל דור שכלו חיב ובה זוכו לישועה

הנה ידוע מה שאמרו חז"ל (סנהדרין פח.) אין בן דוד בא אלא בדור שכלו זכאי, או בדור שכלו חיב [וכו.]. ויש לפרש בזה מה שאמר משה רבנו ע"ה כפרשת כי תשא במעשה העגל 'אנא חטא העם הזה חטאה גדלה ויעשו להם אלהי זרב, ועתה אם תשא חטאתם, ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת'.

והינו דעקר בנותו היה, דמאחר שכל העם הזה נכללו בחטאה גדולה הלז, אם בן הנה ליה דור שכלו חיב, וראויים לישועה לשא את חטאתם. אם אין, על כרחך הוא מצדי שאני לא הייתי בחטא הלז, אם בן מאחר שאני הוא המעפב את סליחתם וישועתם, מחני נא מספרך אשר כתבת וכאלו אינני נחשב כלל בעולם, ואז יחשבו דור שכלו חיב.

וזה אשר השיב השי"ת אליו מי אשר חטא לי אמחננו, רצה לומר שמאחר

שאתה לא חטאת אין סבא למחות מספרי, ולא הנה ליה דור שכלו חיב.

וכנה יש לפרש מה שנאמר שם אחר כך ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה וגו' והיה כצאת משה אל האהל יקומו כל העם ונצבו איש פתח אהלו והביטו אחרי משה עד באו האהלה, ואמרו חז"ל שחשדוהו באשת איש, דכוננתם היה למצא גם במשה חטא גדול, כדי שיהיה דור שכלו חיב, ויבוא על ידי זה ה'ישועה לכלם. (קנ:)

ויעבר ה' על פניו ויקרא (לד ו)

אמרי אמת

רבי יעקב אמארו זצ"ל

י"ג מדות הרחמים כנגד י"ג עגלי זרב שעשו ישראל

אפשר לתת טעם לצווי אמירת י"ג מדות של רחמים אלו לשגן עליהם לכפר על מעשה העגל, מה שלא נאמרו כלם בתפלת משה על עון העגל, וכמו שדקדקו המפרשים ו"ל.

והוא על פי מה שראיתי לעטרת ראשי מוה"ר מלכא קדישא כהנא רבא ז"ל בספר 'עניני העדה' על פסוק לב א) 'קום עשה לנו אלהים', שהביא משם מדרש תהלים (א) שעשו י"ג עגלים, כדי שאם יאבד אחד מהם שישאר אחר במקומו להנהיגם, כי זה משה האיש כלומר בהיות זה יחידי, לא ידענו מה היה לו ונשארו בלא כלום, לכן קום עשה לנו אלהים, ע"כ. משום הכי הצריך להזהירו שיתפלל עליהם בי"ג מידותיו של רחמים, כדי שיכפר עליהם על י"ג עגלים שעשו.

אלהי מסכה לא תעשה לה, את חג המצות תשמר (לד יז-יח)

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה קארפוינקעל זצ"ל

על ידי אמונה ברובה הקדוש ברוך הוא מתפאר בנו

נראה לעניות דעתי לכאור הסמיכות, על פי הידוע מאמר הרב הקדוש בעל קדשת לוי ז"ע (פר' בא ד"ה ואמתם), דבתורה הקדושה נקרא חג המצות, ואנו קוראין אותו חג הפסח, והענין דהקדוש ברוך הוא מתפאר בנו שלא הספיק בצקם להחמיץ ושמו בטחונם במי שאמר והיה העולם,

אָכְלוּ מִשְׁלַחַנוּ שֶׁל מְקוֹם, שְׁנֵאמַר וַיִּדְבֹר אֵלַי זֶה הַשְּׁלַחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה', דְּהִינּוּ בְּלִמּוּד תּוֹרָה עַל הַשְּׁלַחַן [וְכוּ'].

והנה מדכתיב 'השֶׁלַחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'' בְּמִקְוֵם הַמִּזְבֵּחַ, יִרְאֶה שֶׁהַשְּׁלַחַן הוּא בְּמִקְוֵם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי ה', דְּהִינּוּ מִזְבַּח הַקְּטָרֶת שֶׁבַּהִיכָל, כְּדֹאִיתָא בְּיוֹמָא (נט) וַיֵּצֵא אֶל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי ה' זֶה מִזְבַּח הַזֶּהָב, וְלִמְדֵנוּ מִזֶּה שֶׁעָשׂוּ שְׁלַחַנוּ שֶׁל אָדָם מְכַפֵּר עַל לְשׁוֹן הָרֶעַ, כְּמוֹ הַקְּטָרֶת שֶׁהִיָּה קָרֵב בְּמִזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'. (דרוש עמק שפה)

תפלה

ילקוט חדש

רבי ישׁרׁאל ב"ר בנימין מפלׁזץ זצ"ל

תפלת ערבית כנגד עשן הקטרת

כְּשֶׁהִיָּה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קָיָם, הָיָה עֲשׂוֹן הַקְּטָרֶת עוֹלָה, וְהָיָה נֶקֶב בְּצַד צְפוֹן, וְדָרָךְ אוֹתוֹ הַנֶּקֶב יֵצֵא הָעֵשָׂן, וְעָלָה שֵׁם מְנוּחָה אֶחָד סַנְגְרִיא שְׁמוֹ. וְכַשְׁעֵלָה, אִזּוּ בָּאוּ כַּמָּה רִכְבוֹת מִסְטָרָא אַחְרָא לְקַבֵּל מְזוֹנוֹת מִמֶּנּוּ, וּמְזוֹן שְׁלֵהֶם הָיָה אוֹתוֹ עֲשׂוֹן, וּמִיָּד נִסְתַּלְקוּ מִיִּשְׂרָאֵל וְנִכְנְסוּ בְּפֶתַח אַחֵר הַנִּקְרָא קָרִי. הַשְּׁתָּא דְלִית לֵן קְטָרֶת, תְּפִלַּת עֲרִיבִית בְּמִקְוֵם עֲשׂוֹן זֶה. (ערך בית המקדש)

יערות דבש

רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל

תפלת שמונה עשרה בלחש במקום הקטרת

ובאמת בגולה קדשת בית הנֶּנְסֵת יֵשׁ לָהּ קִדְשֵׁת הֵיכַל מִמֶּשׁ, כִּי תִפְלָה בְּלַחֲשׁ הִיא בְּמִקְוֵם קְטָרֶת, וַיִּבֵּא דָבָר שֶׁבְחָשָׂא, וּלְכַף הוּא מִן הַלֵּב, כִּי מִשֵּׁם עוֹלָה קְטוֹרֶת הַחַיּוֹנִי לְרֹאשׁ וְהוּא קְטָרֶת.

ועל זֶה נֵאמַר (מלאכי א יא) 'בְּכָל מְקוֹם מִקְטָר מִגֵּשׁ לְשָׁמִי מִנְחָה טְהוֹרָה', כִּי אֵין לָךְ מִנְחָה טְהוֹרָה יוֹתֵר מִתְּפִלָּה בְּכוֹנֵה בְּלִי מַחְשָׁבָה זָרָה וּבְתֵם לְכַב וּנְקִי כַפַּיִם, הִיא הַמְגֵרֶשֶׁת רוּחוֹת רְעוּת, הִיא הַמְקַשֶּׁרֶת יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָנוּ שְׁבִשְׁמַיִם, וּלְכַף נִקְרִית 'קְטָרֶת', קֶשֶׁר בִּינֵינוּ לָהּ, וְלֹא הָיוּ מִקְטִירִין קְטָרֶת אֶלָּא בַּהִיכָל, וְאִם כֵּן יֵשׁ לְבֵית הַנֶּנְסֵת קִדְשֵׁת הֵיכַל אֲשֶׁר עֲלִיּוֹת בּוּ נִתְקַדְשׁוּ. (ח"א דרוש ט)

עוד יוסף חי

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל

שלחן האדם כנגד שתי המזבחות

נראה לִי בִּס"ד, הַשְּׁלַחַן הוּא בְּמִקְוֵם הַמִּזְבֵּחַ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל (ברכות נה.) בְּזִמְן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מִזְבֵּחַ מְכַפֵּר, וְעָשׂוּ שְׁלַחַנוּ שֶׁל אָדָם מְכַפֵּר עָלָיו.

גם נודע כִּי בְּזִמְן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ קָיָם הָיָה לָנוּ שְׁתֵּי מִזְבְּחוֹת, שֶׁהוּא פְּנִימִי לְהַקְרִיב קְטָרֶת, וְחִיצוֹן לְקִרְבָּנוֹת עוֹלוֹת וְהַמִּידִין וּמוֹסְפִין, וְלָכֵן הוֹדָה לָנוּ רַבֵּנוּ הַר"ש ז"ל שֶׁכָּל אָדָם יִהְיֶה נִזְקֵר לְלַמֵּד עַל שְׁלַחַנוּ בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה פְּרִשַׁת הַקְּטָרֶת, וּפְרָק אֵיזוֹהוּ מִקוֹמָן, שֶׁהוּא בְּמִקְוֵם שְׁנֵי מִזְבְּחוֹת הַנִּזְנָרִים.

(פר' תרומה)

קול אליהו

רבי אליהו מוילנא זצ"ל

רמז סימני הקטרת על כפרת שלחנו של האדם

כל זִמְן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ קָיָם מִזְבֵּחַ מְכַפֵּר עַל יִשְׂרָאֵל, וְעָשׂוּ שְׁלַחַנוּ שֶׁל אָדָם מְכַפֵּר עָלָיו (ברכות נה.). לֹשׁ לְבָאָר עַל פִּי רַמְזוֹ, דְּהֵנָּה מִן הִ"א סִמְנֵי הַקְּטָרֶת נִתְפָּרְשׁוּ בְּמִקְרָא רַק אַרְבַּעַת מֵהֶם וְהַשְּׂאָר אֵתִיא מִדְּרָשָׁא, וְהֵנָּה הָאֲרַבְעָה הַמְּפָרְשִׁים בְּמִקְרָא הֵם שְׁחֵלֶת לְבוֹנָה ח' לְבִנְיָה נ' טָף, וְסִמְנָם 'שְׁלַחַן', לְרַמּוֹ עַל שְׁלַחַנוּ שֶׁל אָדָם שֶׁמְכַפֵּר.

(אות קפו)

אגדת אזוב

רבי משה זאב מרגליות זצ"ל

כפרת שלחן האדם על עון לשון הרע

ככפרת הקטרת

וכבר הָרֵאִיתָ לְדַעַת שֶׁהַקְּטָרֶת וּמַעֲלֵל מְכַפְרִין עַל עוֹן לְשׁוֹן הָרֶעַ וְלֹא אֲהַנּוּ מַעֲשִׂיו (עיין ערכין טו.). וְאִיתָא בְּסוֹף חֲגִיגָה (כו.) אֶקְרָא דְכִתִּיב (יחזקאל מא כב) 'הַמִּזְבֵּחַ עֵץ שְׁלוֹשׁ אַמּוֹת גְּבוּהַ וְכוּ' וַיִּדְבֹר אֵלַי זֶה הַשְּׁלַחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'', פֶּתַח בְּמִזְבֵּחַ וְסִיָּם בְּשְׁלַחַן (דבשֶׁלֶחַן מִשְׁתַּעֲי קָרָא וְקִרְאוּ מִזְבֵּחַ), רַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ דְּאָמְרֵי תְרוּוּיָהּוּ בְּזִמְן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ קָיָם מִזְבֵּחַ מְכַפֵּר עַל הָאָדָם, עָשׂוּ שְׁאִין הַמִּזְבֵּחַ קָיָם שְׁלַחַנוּ שֶׁל אָדָם מְכַפֵּר עָלָיו.

פרשו רַש"י וְתוֹסְפוֹת בְּהַכְּנֵסֶת אוֹרְחִים עַל שְׁלַחַנוּ, ע"ש. וּבְפִרְקֵי אָבוֹת (פ"ג מ"ג) אִיתָא, אֶכָּל שְׁלֵשָׁה שְׂיִשְׁבוּ עַל שְׁלַחַן אֶחָד וְאָמְרוּ עָלָיו דְּבָרֵי תּוֹרָה כְּאֵלוֹ

עַל כֵּן נִקְרָא בְּתוֹרָה הַקְּדוּשָׁה 'חַג הַמִּצּוֹת', וְאֵינוֹ מִתְּפָאֲרִין בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁבִשְׁעַת מִפְּתַח בְּכוֹרוֹת פֶּסַח עַל בְּתֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִתֵּן הַמִּשְׁחִית לְבוֹא אֶל בְּתֵינוּ, וְדָבָרֵי פִי חֶכֶם חָן. אִף כֹּל זֶה דוֹקָא אִם אֵינוֹ יוֹדְעִין וּמֵאֲמִינִים בְּבִירוֹר כִּי ה' הוּא הַאֱלֹהִים בְּשָׂמִים מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד' (דברים ד לט), אֶכָּל אִם חֵס וְשְׁלוֹם אֵינוֹ מְסַפְקִים עַל אֶחָד מֵהִ"ג עֲקָרִים אִזּוּ חֵס וְשְׁלוֹם אֵין הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְּפָאֲרַ בְּנוֹ חֲלִילָה, וְזוֹהוּ שֶׁכְּתוּב 'אֱלֹהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשֶׂה לָךְ', וְאִזּוּ אֵת חַג הַמִּצּוֹת תִּשְׁמַר' (שם יח).

מצוות הפרשה

כפרת הקטרת בזמן הזה

שלחנו של האדם

שלחן של ארבע

רבי בחיי אבן חלואנה זצ"ל

ברכות הסעודה כנגד שמונת מיני הבשמים המפְרְשִׁים בְּתוֹרָה

ברכות הַשְּׁלַחַן ח' וְאֵלוֹ הֵן, נְטִילַת יָדִים וְהַמּוֹצֵיא, וְאַרְבַּע בְּרִכּוֹת שֶׁל בְּרַפְתַּת הַמְּזוֹן, וְעַל הַיַּיִן לִפְנֵי וְלֵאחֲרָיו, הֵרִי ח'.

וטעם ח' אֵלוֹ, לְפִי שֶׁשְׁקוּל הַשְּׁלַחַן כְּנֶגֶד הַמִּזְבֵּחַ, מֵה מִזְבֵּחַ מְכַפֵּר אִף שְׁלַחַן מְכַפֵּר, שֶׁהִרִי הֶלְחֵם שֶׁעַל הַשְּׁלַחַן כִּשְׁהוּא מְאֵכִיל שֵׁם אֵת הָעֲנִיִּים הִרִי הוּא כְּקִרְבָּן עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ, וְכִשֵּׁם שֶׁהָיוּ בְּמִזְבֵּחַ הַקְּטָרֶת שֶׁהוּא מְכַפֵּר יוֹתֵר מִכָּל הַקְּרָבָנוֹת שֶׁעַל מִזְבֵּחַ הַנְּחֻשֶׁת ח' מִיָּנִי בְּשָׂמִים, ד' בְּשִׁמְן הַמִּשְׁחָה מִר וְנִזְמָנוֹן וְקִנְיָה וְקִנְיָה, וְד' בְּקְטָרֶת הַמְּפָרְשִׁים בְּכְתוּב נְטָף וְשִׁחֵלֶת וְחֲלִבְנָה וְלִבְנָה, כֵּן נִצְטוּיָנוּ לְבָרַךְ עַל הַשְּׁלַחַן ח' מִיָּנִי בְּרִכּוֹת כְּנֶגְדָם, וְרַב בְּנֵי אָדָם אֵינָם מִתְּבוֹנְנִים וְלֹא שָׂמִים עַל לֵב הָעֲנִיִּן הַזֶּה.

וצריך אָדָם לְהַתְקַדֵּשׁ בְּשְׁלַחַנוֹ וּבִסְעוּדָתוֹ בַּח' בְּרִכּוֹת אֵלוֹ, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד ח' מִיָּנִי בְּשָׂמִים הַמְּפָרְשִׁים בְּתוֹרָה שֶׁהָיוּ בְּמִקְדָּשׁ, כְּדִי לְקַיֵּם הַמִּצּוֹת עַל תְּכוּנָתָם וּלְכוֹן בְּבְרִכּוֹת עַל יְסוּדוֹתָם.

אמירת פרשת הקטרת וסגלתה

יש נוחלין

רבי אברהם הורוויץ זצ"ל

סגלת אמירת פרשת הקטרת ככונה

ומעלות אמירת פרשת הקטרת רבו למעלה, כמו שהזכירו בזה פרשת וירא (ח"א:) ופרשת ויקהל (ח"ב ר"ח:), ובהר שיר השירים (טו:) הפליגו מאד בזה, וראינו להעתיק קצתן, להפליג מעלתן פי רבים הם.

ובכלל דבריהם אמרו: אין לך דבר חביב לפני הקדוש ברוך הוא פקטרת וכו', והוא חשוב יותר ויותר מכל הקרבנות וכו'. דבר זה גזרה קימת לפני הקדוש ברוך הוא, שכל מי שמסתפל וקורא בכל יום פרשת הקטרת, יציל מכל עניני פשוף בעולם, ומכל פגעים רעים והרהורים רעים וכו'. וצריך שיכונן בו שתהא האמירה במקום עסק ההקבחה, לשם נחת רוח לו ותרופה, כמו שכתבתי למעלה.

אמר רבי שמעון אלו היו בני אדם יודעין כמה חשוב מעשה הקטרת, היו נוטלין כל תבה תבה ממנו, והיו מעלין אותו עטרה על ראשם ככתר של זהב. ומי שמתעסק בו ומכונן בו בכל יום, יש לו חלק בעולם הזה, ויסתלק המנות ממנו ומכל העולם, וינצל מכל דינים בזה העולם, מרוח רעה ומדינה של גיהנם וכו'. וכתב עוד, מי שמדת הדין רודף אחריו, צריך לזה הקטרת, ולשוב לפני ה' בתשובה וכו'. מעשה הקטרת צריך להקדימו וכו'. (פ"א)

שער הפנות

רבי חיים וויטאל זצ"ל

שמירת התפלה והשפעותיה מיניקת המקטרגים

וזה סוד מה שאנו אומרים 'פטום הקטרת' בשחרית קדם התפלה אחר קרבן התמיד כנ"ל, וגם בתפלת המנחה קדם העמידה, פי פונתנו היא להעלות העולמות

על ידי התפלות, לכן אנו אומרים אותו, כדי שלא יתאחזו הקלפות ויעלו בעלית העולמות.

ולכן אנו אומרים אותו קדם שני תפלות הנזכרות. וכן בסוף תפלת שחרית אנו חוזרים ואומרים אותו פנודע, והטעם הוא, כדי שלא ינקו הקלפות מן השפע היורד ונשפע לעולמות כנ"ל. אבל בתפלת ערבית אין בנו כח לעשות כן. (דרושי תפלת השחה)

סדר היום

רבי משה אבן מכיר זצ"ל

סגלת קריאת פרשת הקטרת פעמים בכל יום לעשירות

וענין הקטרת הוא ענין גדול באשר פתחנו למעלה, והוא אשר מקשר העולמות כלם בשמו, כי 'קשר' הוא בלשון הקדש, וקטר' בלשון תרגום, והוא מבטל המנות ועוצר המגפה, ומסלק רוח רעה וכל המקטריגים מכל העולם, באשר כתוב בזהר במקומות רבים. ולכן ראוי לכל בעל נפש להשתדל בכל עז לאמרה בכל יום פעמים בבקר ובערב, ולכונן בו מלה במלה, ותעלה שית שפתותינו במקום קרבנותינו.

וגורם לנו ברכה והצלחה והרנחה בכל מעשה ומשלח ידנו, ומעשיר ואינו בא לידי עניות הזהיר בו, באשר מצינו (יומא כו.) בכהנים המקטרים אותו, שכל כהן שזכה בו פעם אחת לא הצריך להקטיר בו פעם אחרת מפני שנתברך במעשה ידיו, והיו הכהנים שלא זכו בו מעולם מפייסים בו, כדי לזכות בהקטרתו להתברך בהרנחת מזונותיהם, וכן יהיה הענין למי שמדבק בקריאתו בכל יום פראוי בבקר ובערב יזכה להרנחת מזונותיו בלי ספק. (סדר אין כאלהינו)

דבר בעתו

רבי ששון שניידף זצ"ל

ברור ניצוצי הקדשה על ידי קריאת הקטרת ככונה

הנה עקר מגמתנו במעשה המצות לברר ניצוצי הקדושים, ויש מצות פרטיות שכתם לברר כמו הקטרת שיקראם ככונה. מברר ניצוצי הקדשה כפי פונתו באמירת אותם הסמנים, והם בשמים לנשמה ולפלה העליונה להתקטש בהם ולהתעורר וכו'. ולכן 'בושם' מספר 'שמש', שאותם הניצוצות הנקראים בשמים, שמהה הוא לשכינת עזנו שמתעוררת בהם ליחוד והארה גדולה לנשמה, וזהו הקשוט של הבשמים של הנשמה. (יום שבת קדוש)

בן איש חי

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל

מנה סממני הקטרת באצבעות ידו הויניית כנגד הקטרתם בימין

פרשת התמיד והקטרת יאמר בכונה גדולה, דרבו מספר מעלותיה, והקריאה במקום הקרבה. וימנה באצבעותיו הסממנין של הצרי והצפרן וכו'. וכתבתי בספר הקדוש 'מקבציאל' בס"ד דהמנין מורה על חשיבות ומעלה, דלכתי קימא לן כל דבר שבמנין אפלו באלף לא בטיל, ועוד בזה תתעורר הפונה יותר.

ועוד איכא טעמא במנין האצבעות, דאף על גב דקריאתנו היא העולה במקום הקטרה, עם כל זה לרב יקר תפארת המצוה הזאת נצרך עם שית שפתותינו איזה תנועה של מעשה, ולכן נמנה באצבעות כדי לעשות קצת פעלה בידינו בדבר זה, ואז יצטרפו הדבור והמעשה כאילו הקטרנו ממש.

ולכן נראה לי טוב למנות באצבעות הימין דוקא, ודלא כמו שכתבו דימנה בשתייהן כדי לזכות שתי ידות באחד, חדא דמעשה הימין מסגלת יותר בכל מקום, ועוד כי הכהן המקטיר בבית המקדש היה מקטיר בימין. (פר' מקץ)

מעשי צדיקים

מיחדות. זקני בכל מספרים שהיה ממנה על קפת הצדקה, אך כאשר בקשו ממנו אנשי הקהלה דו"ח כפסי,

זצ"ל, אביו של הן איש חיי, מפרסם בחסידותו וברדיפה אחרי קיום מצות, ונודע כבעל הנהגות

כל העבר על הפקדים מן עשרים שנה ומעלה יתן תרומת ה' (ל יד) מרבני בגדאד היה רבי אליהו חיים

פרשת כי תשא

למרות שלא היה לו מנוי רשמי, היו דלתות הפקידים הבכירים פתוחות לפניו תדיר, הוא הפך לשתדלן שפועל למען אחיו היהודים, כל מי שנקלע למצוקה או נתקל ביחס אטום מצד נושא משרה צבורית, היה פונה אליו והוא היה נחלץ מיד לעזרתו.

שליחיות רבות עשה למען אחיו היהודים, השתדל עבורם בחלונות הגבוהים, הו בענייני הפרט והו בסגיות הנוגעות לכלל, ר' יצחק התברך בנשיאת חו מיתדת, בזכותה הצליח למצא מסלות ללבם של אישים בכירים שהתאפיינו ביהירות ובשחצנות, במיוחד כלפי יהודים.

יום אחד הוצר רבי יצחק לבקש בענין שנוגע לקהלה היהודית, מי שיכל לעזר בנדון היה שר בכיר. רבי יצחק התדפק על דלתי טירתו עם יהודי נוסף, הם הכירו את השר ואת אפיו הבלתי צפוי, ביזו היו סמכויות רחבות, והוא היה יכול להעניש בגחמת רגע.

שני היהודים נכנסו לבית השר במתח וחרדה, האמנם יצליחו לשכנעו לפעל ולעזר בנדון, השר סעד את ארוחת הצהרים באותה שעה, והאורחים התבקשו להמתין. לאחר שסיים את ארוחתו וקנח פיו במפית, פנה אל האורחים בחיור רחב.

השר הוביל את השנים אל פנת הארות, פנה למשרתו ואמר, "תומס, רד בבקשה למרתף והבא בקבוק יין טוב, לכבד בו את אורחינו". לבו של רבי יצחק החסיר פעימה, גלגלי מחו נעו במהירות, מחשבות את התרחשים הגרועים שעלולים להתממש בעוד זמן קצר.

הוא לא הספיק לחשב הרבה, והשר הטח את בקבוק היין, מזג מתוכו לשלוש כוסות, הושיט שתים מהן אל האורחים ואמר, "בבקשה, שתו". משראה שהם מהססים דחק בהם, "זה יין משבח ואכותי במיוחד, עשוי מזי ענבים גידרים והתישן שנים רבות בחביות עץ".

שני היהודים נסו למלמל תרוץ כלשהו, אבל השר לא קבל את ההתנצלות, "מה, לא תכבדו אותי", שאל, פניו האדימו, החיור ששרה עליהו נחמק, וארשת זועפת באה במקומו.

השר קם ממקומו בחמת זעם, מבטו ירה גצים לכל עבר, "שמעו, יהודים",

שנועד להדיח את צבור החרדים מדרך התורה, ולסחפם לציונות ולקלקול.

היה זה שעת לילה מאחרת, אף ברב חששו לנסע בעגלה אחת עם אפיקורס, בקש רבי ברוך בער מבעל העגלה לעצר כדי שיוכל לרדת מיד מהעגלה, הנוסעים נחרדו להותירו לבדו במקום נדח בחשכת ליל, אף הוא היה זריז מהם וקפץ מהעגלה.

כאשר הלכו במרוצה בעקבותיו להחזירו, השיב להם ששמעו מפי מורו ורבו רבי חיים מבריסק זצ"ל שסוד שיטתם היא מינות, וכשם שגזרו חז"ל (ע"ז ג"ב) שלא להתיחד עם עובדי כוכבים מפני שהם חשודים על שפירות דמים, כך גם לא רצה לנסע במחצה אחת עם אותו אדם.

לבסוף פעלו הנוסעים בעגלה להעביר את מנהל בית הספר לעגלה אחרת, רק אז חזר רבי ברוך בער לעגלה. (טעם ודעת)

פן תכרת ברית ליושב הארץ וזנו אחרי אלהיהם וזבחו לאלהיהם וקרא לה ואכלת מזבחם (לד טו) הספור התרחש לפני יותר ממאתים שנה בעיר סטימטרה שבהונגריה, באותו הזמן התישב בה הגרעין שייסד את הקהלה היהודית, בראשו עמד **הרב יצחק שטרן**, יהודי ירא שמים ובעל כשורים רבים, שעשה חיל בעסקיו והתעשר.

במידה הצטין במדת הכנסת אורחים, ביתו הרחב היה פתוח לעוברים ושבים, הוא קבל את כלם בסבר פנים יפות, וארח אותם כיד ה' הטובה עליו.

שמו התפרסם בכל רחבי המדינה. צדיקי זמנו, בהם הרה"ק **רבי מנחם מנדל טארים מרימנוב** זיע"א, הרה"ק **היטמח משה** זיע"א, הרה"ק **רבי ישראל מרז'ין** זיע"א, ועוד, נהגו לפקד את ביתו במסעותיהם. רבי יצחק היה מקבל אותם בחרדת קדש, מניח את כל עסוקיו החשובים, ומתמסר לשרת אותם ולהעניק להם כל צרכיהם.

טוב לבו של רבי יצחק התפרסם למרחקים, עד שהצדיקים נהגו לדמותו לגדול מכניסי האורחים בעם היהודי, ולכנות את ביתו בחבה "אהלו של אברהם אבינו", קשרים חזקים היו לר' יצחק שטרן גם בקרב האצולה הנוצרית, והוא זכה להערכה רבה בחוגי השלטון.

התחמק בתאנות שונות ולא הסכים למסר להם.

בדרך של עולם, היו שאף התחילו לרנו אחריו, אף רק אחר הסתלקותו התבררה הסבה האמתית להשתמטותו מקתיבת דוחו"ת כספיים, תדיר כשהקפה לא ענתה על הצרכים הרבים של עניי בגדאד, משלים היה רבי אליהו חיים את הנותר מכיסו הפרטי, בצדקותו לא רצה שיודע הדבר.

נוהג היה בכל ערב שבת להתדפק על דלתי העשירים, פונה אליהם ואומר, "הנה בא אליכם אליהו העני, כי אין לו מה לאכל בשבת". כשהיו פותחים את הדלת ורואים את רבי אליהו חיים בפתח ביתם, מהרו לעשות רצונו ותרמו בעין יפה, והוא הזדרז לחלק הכספים לעניים לכבוד שבת קדש. (אבירי בגל)

ויאמר ה' אל משה פסל לך שני לוח אבנים כראשונים (לד א)

בשלתנו של הרה"ק **רבי מרדכי מקוזמיר** זיע"א הגש בקבוק יין לחסידים העוטרים את השלחן, הכל חפצו לטעם מהיין, אולם מחזיק הבקבוק לא אבה למסרו לאחרים בטרם הוא ישתה בנחותא.

הפנה אליו רבי יחזקאל את ראשו ואמר לו, "בלוחות הברית המסמלות את מקור הקדשה נאמר למשה 'פסל לך', ואלו בעבודה זרה שהוא מקור הטמאה גם נאמר (שם כד) 'לא תעשה לך פסל', אותן שלשה אותיות פסל.

כדי להכיר בהבדל שבין הטמאה והטהרה יש לראות היכן כתוב ה'לך', בלוחות כתוב ה'לך' אחרי פסל, ואלו בעבודה זרה ה'לך' כתוב לפני פסל, מכאן אנו למדים שהדאגה בשביל עצמו, בשביל האני, הוא סימן בלתי טהור, יש להתרחק מדאגה לעצמו קדם לאחרים כדי להגיע לקדשה. (ניצוי אור)

השמר לך פן תכרת ברית ליושב הארץ אשר אתה בא עליה פן יהיה למוקש בקרבך (לד יב)

ספר לי ידידי רבי ישראל גרבר בן אחותו ותלמידו המבהק של **ראש ישיבת קמניץ רבי ברוך בער ליבוביץ** זצ"ל. כאשר נסע רבי ברוך בער לחתנת אחותו בהודוק, נודע לו באמצע הדרך שבמצא עמו יחד בנסיעה מנהל בית הספר תרבות

קולו רעם, "בעצות מצח מצח לא נתקלתי מעולם, שיהודים ינהגו בחזקה וידחו את הזמנתי לשתות עמם, איזו השפלה".

מופע האימים של האיש נמשך רגעים ארבים, "הקשיבו לי היטב", נופף באצבע מעל ראשיהם, "אני יוצא מכאן לעשר וקוטר. בזמן הזה תוכלו לקבל את ההחלטה הנכונה ואז אחזר ונשתה יחד. אם אתם תמלאו את רצוני, אני אמלא את מבקשכם, אם לא, אהרג אתכם בחריב כאן ועכשיו". האיש שלף חרב נוצצת ונופף בה, לנגד פניהם ההמונות של השנים.

הטרומם רבי יצחק מקסאו, פניו היו חרות, אבל עיניו בערו כלפידים, קולו הבוטח היה בחלל החדר, "אני מברך את אלקי על שזנבני לקדש את שמו הקדוש", הוא הישיר מבט נוקב בשר ואמר, "אני מוכן למות על אמונתו".

השר הסב פניו לעבר היהודי השני, "ואתה, שמה והצל את חייך", קרא לעברו. השני מצמץ בעיניו בפחד, הוא רעד כעלה נרף, המאבק בנפשו הקרע, הוא לקח את הכוס, הגיש אותה אל שפתיו, ולגם את תכולתה.

השר התרנח על פסאו בספוק, סקר את שני היהודים במבט בוחן וחיידך עלה על שפתיו, אחר אמר, "פננתי לא היתה להרע לכם, אני יודע שאסור לכם לשתות יין עם מי שאינם מבני אמונתכם.

רצייתי לבחן עד כמה אתם נאמנים למצוות דתכם. אתה איציק, הרשמת אותי במדת נאמנותך לדתך, אדם שנאמן לבוראו, אפשר לסמך עליו, מהיום והלאה אמלא כרצון כל בקשה שלך". (מאראמרוס ספר קהילה)

ונרא אהרן וכל בני ישראל את משה והנה קרן עור פניו וייראו מגשת אליו (לד ל)

כבר משנות ילדותו השתגל הרה"ק רבי מרדכי מנחם בורנה זיע"א להסתיר את דרכיו מעיני זרים, ואפילו מאביו הקדוש הרה"ק רבי בערציי מנחם בורנה זיע"א. תמיד היה מראה עצמו כביכול אינו שומע שום הרה"ק מאביו, וההתנגות זו גרמה לאביו צער ועגמת נפש.

פעם השיח רבי בערציי את צערו באוני הרבנית אם רבי מרדכי באמרו, "מה יהיה מבננו מרדכילה אשר אינו חפץ לשמע

וללמד ממני מאומה, איני יודע מה זה בסופו". הדברים נגעו ללבה, ובהזדמנות הקרובה ספרה לילד מה אומר עליו אביו.

השיב רבי מרדכי הנגוקא, "אמא, תאמרי לאבא שפשאני נכנס לחדרו ורואה את קלסתר פניו הקדושים בעת שהוא ישן, זה מספיק עבורי". מאז לא התאונן אביו עליו, בראותו שרוח אלקים שורה עליו. (רוא דעובדא)

מלכה מלפני ספורים מהבעל שם טוב וזלמירי

במוצאי שבת קדש התהלך הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק זיע"א עם תלמידו הרה"ק המאור ושמע זיע"א בבית החיים של ליז'ענסק, לפתע ראו עמוד אש יורד משמים ובתוכו נראית דמות אדם היורד עד לארץ, אחר חזר העמוד למעלה לשמים כלעמט שבא.

צנה רבי אלימלך לתלמידו שיצאן בדייק את המקום שהעמוד האש שכן עליו, ואמר שרצה שאחר הסתלקותו יגזוהו בדייק במקום זה. אחר הוסיף שיהיה זה הרה"ק רבי ישראל בעל שם טוב זיע"א, ובאמת גם בתלמי היה אש לוחט, רק שאז הוא היה מכסה בעור. (גדולת הירושע עמוד י"ד)

במקום אחר מובא שמעשה זה ארע במוצאי שבת קדש האחרון לפני הסתלקותו, ומלבד עמוד האש התנוצצו הרבה ניצוצי אש מתוך האש הגדולה, ורבי אלימלך אמר למאור ושמע שזה היו תלמידיו ותלמידיו שהפיצו את תורתו בעולם, שכלם היו אש קדש. (מאור החיים - גליון לב)

אמר הרה"ק בעל צבי לצדיק מבלאזוב זיע"א, מיד אחר שנסתלק הרבי ר' אלימלך זיע"א, לקחו המלאכים את גופו הטהור לגן עדן. אף בזה הניע שנטמן בקבר, התקדש מקום קבורתו שבני ישראל יכולים בו בתשובה, ולפעל שם כל מיני ישועות. (אוצר ישראל)

מקבל בידי מפמה תלמידי חכמים ונראי ה', שהרה"ק הרבי ר' אלימלך זיע"א הבטיח כי כל אשר יבא על קברו יישע בכל הישועות כמו בחיים חיותו ולא ימות בלי תשובה, ובאמת אין ספורות למו, להעולם הנוסעים בכל שנה ושנה על קברו ביום הוללא דיליה. (אהל אלימלך)

ספר הקסיד ר' זעליג מנוארשא, ממלמירי ומקרבי הרה"ק רבי ישעיה מושקט מפראנא זצ"ל, שהוא היה בשלהי חרף תרכ"ו בבית רבו, בעת שבא ידו הרה"ק החדושי הרי"ם זיע"א להתראות עמו, ושניהם שמחו ביותר האחד עם רעהו.

אחר זמן קצר אמר החדושי הרי"ם למארחו רבי ישעיה כי רצונו לדבר עמו דבר סתר, רבי ישעיה צנה על כל הנוכחים שיצאו מהחדר, ואחר שלא נותר איש מלבדם, המתיקו סוד והתבודדו יחד זמן פביר.

לבסוף נפרדו זה מזה באהבה ויחבה כפאשר רבי ישעיה מלוהו, בשוב רבי ישעיה לחדרו, ראו מקרבו כי נשתנו בפניו, נכר היה כי עשתונותיו נבוכו מאד. שאלוהו מה ארע, ואמר כי הוא מצטער מאד מאשר שמע מפני החדושי הרי"ם.

מקרבו ואנשי ביתו הפצירו בו להגיד להם פשר דבר, אף הוא מאן ולא רצה להגיד להם, לא הועילו כל הפצרותיהם בו, באמרו כי החדושי הרי"ם דרש ממנו במפךש שלא יגלה הדבר לאיש.

במוצאי שבת כ"ג אדר תרכ"ו, פאשר הגיעה לאוני רבי ישעיה השמועה הפרה אודות הסתלקות רעהו החדושי הרי"ם, נתן קולו בבכיות גדולות ואמר, "עמה הנני יכול להגיד מה שהעלמתי אז מכס.

החדושי הרי"ם התבודד עמי ואמר כי משרת בואו אלי, הוא לקבל ממני ברבת הפרדה מזה העולם, כי הוא יודע שבעוד מספר שבועות יסתלק מן העולם. שאלתי מהיכן תודיעה הו, ואמר כי היום היה אצלו אליהו הנביא, ואמר לו בדייק זמן הסתלקותו, באיזה חדש, באיזה יום, ובאיזה שעה". (מאיר עיני הגולה)

מליץ יקדין ויהיושם נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי הוד חי אבן-עזרא שליט"א

מִי־הָרֵא חֹדֶת־הָא

חֹדֶת־הָא דְאֹרֵייתָא
יסוד הדיש ונפלא על הפרשה

קבלת שכר על שמירת שבת בשב ואל תעשה כעשיה בקום ועשה

שבכלל יש להבין, הרי כל הנסים והנפלאות אשר עשה ה' יתברך עמנו הכל היה לצורך, הניסים של יציאת מצרים וקריעת ים סוף היו עבור כלל ישראל, וכן מעמד הר סיני היה ללמד תורה לישראל, אמנם מה שנאמרו זכור ושמור בדיבור אחד שהראה הקדוש ברוך הוא מה שאין היכולת ביד בשר ודם לעשות, איזה תועלת יש בזה הנס שהראה ה' יתברך כי הוא כל יכול.

דיבור אחד ללמדנו ששכר שמור כשכר זכור

תשובה לדבר, שכבר אמרו חז"ל (שבת י:): אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, והטעם שקרא הקדוש ברוך הוא לשבת מתנה טובה, כי בכל הקנינים שהאדם רוצה לקנות, הן קניינים הגשמיים והן קניינים הרוחניים, בכולם צריך להתייגע ולעשות השתדלות לקנותם, כמו שאמרו בגמרא (מגילה ו:): לא יגעתו ומצאתי אל תאמן, וזלת בשביתת השבת שאין האדם עושה דבר ובכל זאת מקבל שכר על זה, וזו המתנה טובה, שעל אף שאינו עושה שום דבר הוא מקבל שכר.

ובזה יבואר למה נאמרו זכור ושמור בדיבור אחד, להורות על ענין זה, שהרי זכור היא מצות עשה, זכרהו על היין (פסחים קו.), והיא הכוללת את המצוות המעשיות של שבת קודש, ושמור היא מצות לא תעשה, דהיינו לשמור עצמו מעשיית כל מלאכה. ולכאורה מן הנראה שעל החלק של זכור שיש בה קום ועשה יקבל יותר שכר מאשר על החלק של שמור שהוא רק יושב ואינו עושה שום דבר. מפני כך נאמרו זכור ושמור בדיבור אחד, שהורה לנו ה' יתברך בזה, שכמו שהוא מקבל שכר על הזכירה כן מקבל שכר על השמירה, והוא חסד גדול ומתנה טובה מאתו יתברך. לכן נסמך הפסוק 'ולך ה' חסד, כי אתה תשלם לאיש כמעשהו', להודיענו כי הוא מחסדי ה' יתברך שמשלם שכר גם על ה'שתיים ז"ו שמעת', דהיינו חלק השמירה שנאמר בדיבור אחד עם חלק הזכירה, 'כמעשהו' כאילו הוא עשה מעשה, עכד"ק.

מן העשיה, ומהו שאמר 'לעשות את השבת'. אלא בכל רגע שמונע עצמו מן העשיה הרי הוא נחשב כעושה מצוה, לפיכך נאמר 'לעשות את השבת' בעשיה שיש בה ממש.

שתים זו שמעתי - זכור ושמור

על דרך דבריו דרש מהר"ם א"ש ע"ה על הפסוקים בתהלים (סב יב-יג) 'אחת דיבר אלקים, שתיים זו שמעתי, כי עוז לאלקים. ולך ה' חסד, כי אתה תשלם לאיש כמעשהו'. והביא רש"י דרשת רבותינו ז"ל (מכילתא יתרו פר' דבחודש ז) דקאי על זכור ושמור אשר בדיבור אחד נאמרו, וזהו שאמר 'אחת דיבר אלקים' אך 'שתיים זו שמעתי'. 'כי עוז לאלקים' מה שאין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכול לשמוע. ויש להוסיף ולציין שהוא מרומז במה שאמר 'שתיים זו שמעתי', ז"ו ראשי תיבות ז'כור ו'שמור. ויש להבין מהי השייכות לפסוק שנסמך אחר זה 'ולך ה' חסד, כי אתה תשלם לאיש כמעשהו'. בכדי לבאר הענין מוסיף עוד לברר,

וְשִׁמְרָתֶם אֶת הַשֶּׁבֶת (לא יד).

מיוחד הוא יום השבת שהוא מקיף את כל מעשי האדם במשך כל היום, ובכל רגע ורגע יש לאדם את ההזדמנות לקדש את עצמו ולעשות את כל מעשיו בדרך המותרת ולא בדרך האסורה, וכל אורחות היהודי שונים הם ביום השבת מכפי רגילותו בימות השבוע, נמצא שבכל שעה ושעה הוא מתגבר על עצמו שלא ללכת אחר יצרו אלא לעשות הכל כפי שהתורה מורה לו.

בזה זוכה למה שאמרו חז"ל (קידושין לט:): ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה, ומבואר שם דהיינו כגון שבא דבר עבירה לידו וניצול הימנה, והרי ביום השבת בכל רגע מונע האדם עצמו מלהתנהג כדרכו בחול ולעשות הכל באופן המותר בשבת, ונמצא שבכל רגע ורגע הוא כעושה מצוה בפני עצמה.

ועל פי זה הסביר באור החיים הקדוש את הפסוק (פסוק טז) 'לעשות את השבת', ולכאורה עיקר מצות השבת היא להימנע

מִילְתָּא דְפְרִיָאָה

כפי הענווה יכול להתגבר על יצרו

כל שנוהג בענווה ושפלות זוכה לסיוע מן השמים להתגבר על יצרו, ולהיפך המתגאה ברוחו ניטל ממנו אותו הסיוע וממילא הוא נופל ברשת היצר הרע, וכמו שאמרו בגמרא (סוכה נב.) יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו. ואיתא בשם צדיקים שאי אפשר לזכות לעזרת ה' יתברך כנגד היצר הרע אלא מי שהוא עניו ושפל, אבל בעל גאווה הרי אין הקב"ה יכול לדור עמו (סוטה ה.), ואין הקב"ה מסייע בידו להתגבר על היצה"ר, וכיון שאין לו את הסיוע מהשמים הרי הוא נופל ביד יצרו.

מידת הענווה מסלקת את השטן

ככוח שם מ"ה מסלקים את השטן מעלינו, וזהו הרמז כמו שמובא בשם גורי האריז"ל ש'ענווה' בגימטריא סמא"ל כי אין סמא"ל שולט במי שיש בו ענווה, שבכך שיתקיים בו מה שכתוב (ישעיה נז טו) 'ואת דכא ושפל רוח', וכמו שדרשו חז"ל (שם) אני את דכא, ופירש רש"י: אני מרכיב שכינתי אצלו, וכשיתרחק ממידת הגאווה תהיה השכינה איתו, ואז יהיה הקדוש ברוך הוא בעזרו להתגבר על יצרו הרע.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

הסתלקות צדיקים המכפרת

שכלו וחכמתו, והיה אם נפל זה במלחמה אין אחר שימלא את מקומו, כי כלי מלחמה שלו הינם שכלו חכמתו ובינתו אבדו כולם יחד עם בעליהם. זהו שקונן דוד המלך ע"ה 'נפלו גבורים' שמתו שאול ויהונתן, ולא זו בלבד, אלא סכנה גדולה מרחפת עלינו כי גם 'נאבדו כלי מלחמה', ואין מי שימשיך את המלוכה בדרכו של שאול המלך כיון שאין לנו את רוחב בינתו. מעתה ראייה לחילוק שאמר המנחת יצחק ע"ה, כי בכל אבידת צדיק ר"ל ישנם שני הפסדים, האחד הוא הצדיק עצמו, שלכך אין תחליף בבחינת 'נפלו גיבורים'. אך יש הפסד נוסף שהוא אבידת 'כלי מלחמה', הם דרכי הצדיק ותורתו, ועליהם יש לשים לב שלא יאבדו, רק ילכו הכל בדרכי הצדיק ובאור תורתו שהאיר לרבים, ובזה על כל פנים יישארו בידינו כלי המלחמה.

שלש דרגות באבלות

והנה, כשמקוננים על פטירת צדיק וחכם שהיא שקולה כשריפת בית אלוקיני או יותר ישנם שלש דרגות באבלות, כמו שהתאבל ירמיה הנביא על החורבן ואמר (ירמיה ו כו) 'בת עמי חגרי שק, והתפלשי באפר, אבל יחיד עשי לך מספד תמרורים' וגו'. **הדרגה הראשונה** - 'חגרי שק', שכאשר אדם מרגיש באבלות גדולה הרי הוא לובש שק או קורע קריעה [וכך עשה מרדכי הצדיק, כמו שכתוב (אסתר ד א) 'זמרדכי ידע את כל אשר נעשה, ויקרע מרדכי את בגדיו, וילבש שק ואפר' וגו']. **והדרגה השנייה** - 'התפלשי באפר', שהוא יושב על הארץ והגוף כולו מושפל כשהוא מרגיש בעצמו את האפר. אבל **הדרגה הגבוהה ביותר היא** - 'אבל יחיד עשי לך', שהוא מתאבל כמו אדם שאיבד את הבן היחיד שלו ומרגיש שאין לו כלום ונגמר לו הכל, ונושא דברי הספד ונהי וקינה בקול בכי תמרורים, בבחינת 'הביטו וראו אם יש מכאוב כמכאובי אשר עולל לי' (איכה א יב), וכך צריך להרגיש בסילוקו של צדיק וחכם, שכל אחד מהצדיקים הוא יחיד בדורו ממש בבחינה שלו ובעבודת הקודש לפי שורש נשמתו

במיתת צדיקים שהיא שקולה כשריפת בית אלקינו, ונתקשו המפרשים ממה שאמרו במדרש (איכ"ר א לז) שסילוקן של צדיקים קשה לפני הקדוש ברוך הוא יותר מחורבן בית המקדש. כתב **המנחת יצחק ע"ה** ליישב סתירה זו [בהספד שאמר ביום רביעי פרשת שמות, י"ז טבת תשל"א לפ"ק, לכבוד יומא דהילולא של הגאון מוהר"ר פנחס עפשטיין זלה"ה, ראב"ד העדה החרדית, בירושלים עיה"ק תובב"א. וראה עוד בשו"ת מנחת יצחק (הקדמה לחלק ז)], שבשריפת בית אלקינו אף על פי שנחרב בית המקדש עצמו בעוונותינו הרבים, מכל מקום תורת בית המקדש, דהיינו תורת הקרבנות, עדיין קיימת עד שירחם ה' יתברך וישלח לנו משיח צדקנו במהרה בימינו, כמו שאמרו חז"ל (מנחות קי). כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה, וכן אם לומדים את תורתו של הצדיק וממשיכים בדרכיו הטובים לאחר מיתתו, הרי זה נחשב רק כשריפת בית אלקינו ולא יותר.

אך אם לקח עמו גם תורתו, שאין מי שעוסק בתורתו ואין הולכים בדרכיו חס ושלו, אזי הוי סילוקו יותר משריפת בית אלקינו, וזה כוונת הכתוב (ישעיה כט יד) 'ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבונים תסתתר', שגם חכמתו ובינתו נסתרה, אז הוי הפלא ופלא יותר משריפת בית אלקינו.

גיבורים וכלי מלחמה - שתי אבדות בהסתלקות שאול המלך ע"ה

ראייה לדבריו יש ללמוד מבחינתו של דוד המלך ע"ה על פטירתם של שאול המלך ע"ה ובנו יהונתן, שהספידם 'איך נפלו גבורים ויאבדו כלי מלחמה' (שמואל ב' א כז), שלכאורה קשה להבין מדוע נאבדו כלי המלחמה במיתת הגבורים. ועוד, לשם מה להספיד את כלי המלחמה שאבדו. אך הביאור הוא, כי יש שני סוגי לוחמים במלחמה. יש אחד הלוחם בחרב ובחנית, והיה אם יפול במלחמה הרי שיבוא אחריו מי שימלא את מקומו. אבל יש הלוחם בלי חרב וחנית רק בתחבולות

כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְפָקֻדֵיהֶם (ל יג). כתוב בפסוק (שיה"ש ו ב) 'דודי ירד לגנו לערוגות הבושם לרעות בגנים וללקוט שושנים' ודרשו במדרש (שיה"ש"ר שם): 'דודי זה הקב"ה, ירד לגנו זה העולם הזה, לערוגות הבושם' אלו ישראל, לרעות בגנים' אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות, וללקוט שושנים' אלו נשמות הצדיקים.

הכוונה בזה היא, כי כאשר הקב"ה יורד לעולם הזה לגבות את חובו, נפרע מן הצדיקים תחילה, כמו שפירש **האור החיים הקדוש** בפרשתנו 'כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם', וזה לשון קדשו: בא הכתוב לגלות נסתרות לה' אשר יעשה בעולמו דבר שכל רואה יתמה, בהלקח איש צדיק ישר קודם זמנו, יחצו ימיו כמשפט המתחייב לאנשי דמים ומרמה, ויבהלו רעיוני האדם לחשוב אחד מב' דרכים, או יכחיש בר מינן אושר הצדיקים, כי אין טוב בעמל האלהי, או יחשוב כי זה האיש מצפוננו אינו כנגלה ממנו והורעה חזקתו לטוב.

אשר על כן אמר ה' 'כי תשא את ראש בני ישראל', פירוש, אם תראה שיסתלק ראש בני ישראל בלא עת, ולא יעלה בכלל כעלות גדיש בעתו, הסעם הוא 'לפקודיהם', על דרך אומרים ז"ל (שיה"ש"ר א יד) בפסוק (שיה"ש שם) 'אשכול הכופר דודי לי' ואמרו ז"ל, איש שהכל בו הוא כופר נפשם של ישראל, והוא אומר 'לפקודיהם', לשון חסרון, על דרך אומר (במדבר לא מט) 'ולא נפקד ממנו איש', כי לצד חסרון ישראל שנתחייבו, לזה אני נוטל את ראשם בעדם לכופר נפשם שלא ימותו כל ישראל. ע"כ.

וזהו שאמר הנביא (ישעיה נז א) 'הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד נאספים באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק, כי כל אסיפת צדיק אינו מפני חטאו ח"ו, אלא מפני הרעה נאסף הצדיק.

האם מיתת צדיקים שקולה

כשריפת בית אלקינו או יותר

חז"ל (ר"ה יח): מתארים את האבדה

קרן עור פני משה - בזכות הענווה

וכך אמר משה רבינו לבני ישראל (דברים י יב) 'ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה, ותיבת 'מה' רמז למידת הענווה כמו שאמר משה (לעיל טז ז) 'ונחננו מה', כאומר, 'מה ה' שואל מעמך' שמבקש הוא ממך להיות 'מה', וכך 'יבואו אחריה שאר המידות שעל ידי זה תזכה' כי אם ליראה את ה' אלקיך, ללכת בכל דרכיו, ולאהבה אותו, ולעבוד את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך'.

ג. הענווה מסוגלת לקבלת התפילות

בזכות הענווה זוכים ישראל גם שתתקבל תפילתם בשמי מעוונה, כן מצינו בדוד המלך ע"ה שהשפיל עצמו באומרו (תהלים כב ז) ואנכי תולעת ולא איש, ועל ידי כך זכה לכוח התפילה, כמו שאמרו חז"ל (מדרש תהלים שם) 'ואנכי תולעת ולא איש', מה התולעת הזו אין לה אלא פיה, כך ישראל אין להם אלא תפלת הפה, מה תולעת מתעקרת את האילן בפיה, כך ישראל מתעקרין בפיהם ובתפלתם גזירות רעות שמחשבין עליהם אומות העולם, הדא הוא דכתיב (ישעיה מא יד) 'אל תיראי תולעת יעקב'.

ד. בזכות הענווה זוכים לתורה

אי אפשר לזכות לתורה אלא מי שנוהג במידת הענווה, כמו שכתוב (ישעיה נה א) 'כל צמא לכו למים, ודרשו חז"ל (תענית ז.) שהתורה נמשלה למים, וכמו שהמים יורדים תמיד ממקום גבוה למקום נמוך, כך גם התורה עוזבת את גבוהי הרוח ואינה שורה אלא על נמוכי הרוח. ועיקר הבחירה בבני ישראל היתה משום ענוותנותם, כי לא נבחרו ישראל אלא בשביל התורה, כמו שאמרו (רש"י בראשית א א) שישאל נקראו 'ראשית' והתורה נקראת 'ראשית', וכמו שאין זוכים לתורה אלא על ידי ענווה, כן בחירתם של בני ישראל היא בגלל מידת הענווה שבהם. לפיכך משה רבינו בזכות ענוותנותו הוא שזכה למסור את התורה לישראל, כמו שכתוב (דברים לג כא) 'וירא ראשית לו חלקת מחוקק ספון, היינו שזכה משה לתורה הפותחת ב'בראשית', בגלל שהיה 'ספון' ונסתר במידת השפלות והענווה, בבחינת 'והאיש משה ענו מאוד' (במדבר יב ג).

הוסיף עוד להשפיל עצמו וחסר אות יו"ד מהתיבה 'עניו' וכתב 'ענו' חסר יו"ד, וענווה זו היא שעמדה לו לקנות את הזכייה העליונה שהיו פניו קורנים בקרני הוד עד שהיו הכל מתיראים מלהביט בפניו, כמו שפירש באור החיים כי משיורי הדיו שבקולמוסו העביר על ראשו וקרנו פניו בקרני ההוד, ושיורי הדיו בקולמוסו הוא מחמת שנמנע לכתוב יו"ד ב'והאיש משה ענו', שמידת הענווה שהיתה במשה היא שזיכתה אותו לקרני ההוד שלא זכה בהם אדם מעולם.

א. בזכות הענווה מגיעים לקיום המצוות

כוחה של הענווה גדול עד למאוד שכאשר אדם מחזיק עצמו בענווה זוכה להגיע לקיום כל מצוות התורה, כפי שמצינו באברהם אבינו ע"ה שעל ידי שאחז במידת הענווה עד שאמר על עצמו (בראשית יח כז) 'ואנכי עפר ואפר', זכו בניו למצות אפר פרה ולמצות עפר סוטה, כדאיתא בגמרא (חולין פח:). וביאר בתורת חיים (ד"ה בשכר) שעל ידי שהשפיל עצמו כעפר ואפר, זכה שיקיימו בניו מצוות גם בדברים שפלים ופחותים כעפר ואפר.

ב. הענווה שער ליראת שמים

וכן ידוע הוא כי כדי להגיע ליראת שמים נדרש מהאדם לסגל לעצמו מידת הענווה, כמו שאמר הכתוב (משלי כב ד) 'עקב ענווה יראת ה', ופירש רש"י: בשביל הענווה יראת ה' באה. וכך איתא בגמרא (ע"ז כ:): ענווה מביאה לידי יראת חטא. ואף זה למדנו ממשו רבינו ע"ה העניו מכל אדם שהיה מופלג במידת היראה, כמו שאמרו חז"ל (ברכות לג:): שיראת שמים לגבי משה דבר קטן היא, כי לרוב שפלותו וענוותנותו זכה גם ליראת שמים.

ובזה יבאר גם הלשון 'לגבי משה מילתא זוטרתא', היינו אותם שמתחברים אל משה רבינו ולמדים ממנו לנהוג בענווה ומרגישים בעצמם כ'מילתא זוטרתא', להם ודאי יראת שמים דבר קטן הוא, מאחר ורכשו בעבודתם את מידת הענווה המביאה ליראת שמים.

וְיִהְיֶה בְּרִדַּת מֹשֶׁה מֵהָרָסִינִי וְשִׁנִּי לַחַת הָעֵדֻת בְּיַד מֹשֶׁה בְּרִדְתּוֹ מִן הָהָר, וּמֹשֶׁה לֹא יָדַע פִּי קֶרֶן עוֹר פָּנָיו בְּדַבְּרוֹ אֹתוֹ. וַיֵּרָא אֶהָרֶן וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מֹשֶׁה וְהָיָה קֶרֶן עוֹר פָּנָיו וַיִּירָאוּ מִגֹּשֶׁת אֱלֹהֵי (לד כט-ל). בפתח דברינו נקדים מה שאמרו רבותינו ז"ל כי עיקר נשיאות חן של בני ישראל בעיני הקב"ה היא בזכות מידת הענווה, שאמרו בגמרא (חולין פט.) 'לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם' וגו' (דברים ז ז), אמר להם הקב"ה לישראל, חושקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם לפני, נתתי גדולה לאברהם אמר לפני (בראשית יח כז) 'ואנכי עפר ואפר', למשה ואהרן אמרו (שמות טז ז) 'ונחננו מה', לדוד אמר (תהלים כב ז) 'ואנכי תולעת ולא איש'. אבל עובדי כוכבים אינן כן, נתתי גדולה לנמרוד אמר (בראשית יא ד) 'הבה נבנה לנו עיר, לפרעה אמר (לעיל ה ב) 'מי ה', לסנחריב אמר (מלכים ב' יח לה) 'מי בכל אלהי הארצות' וגו', לנבוכדנצר אמר (ישעיה יד יד) 'אעלה על במתי עב', לחירם מלך צור אמר (יחזקאל כח ב) 'מושב אלהים ישבתי בלב ימים'.

עיקר הענווה כשמשפיל עצמו למרות מעלותיו - הלימוד ממשו רבנו ע"ה

והנה, אל יחשוב האדם שבקלות יזכה למידת הענווה, כי עיקר הענווה היא, שגם כשהיו באדם מעלות רבות ונכבדות, למרות זאת לא יגבה ליבו בקרבו, ובכך יגיע לשלמות הענווה. על כך אמרו בגמרא (נדרים לח.) שהקב"ה אינו משרה שכינתו כי אם על אדם חכם גבור עשיר ועניו, וכמו שמצינו אצל משה רבינו שהיו בו כל המעלות הללו, ולמרות כל מעלותיו לא התגאה אלא השפיל עצמו בענווה, וענווה זו הבאה אחרי כל המעלות הללו היא היא הרצויה והנאותה ביותר.

בזכות ענוותנותו זכה משה לקרני ההוד

לימוד גדול זה לימדנו תורתנו הקדושה בפסוק שלפנינו, שכפי גודל הענווה כן זוכה למדרגות רמות ונפלאות, כי משה רבינו היה העניו מכל האדם, וכל כך הפליג בענוותנותו עד שכשבא לכתוב בתורה (במדבר יב ג) 'והאיש משה עניו מאוד',

יצא לאור ע"י מכון אור לישראל © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או להפיץ ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישראל נציגו ונימוח: שוקי קטר

פרשת תצוה

חושן משפט

רגיל היה על לשונו של הרה"ק האמרי חיים' מויז'ניץ זיע"א לומר כי ימי ספירת העומר דומים לחוט אלקטרי המעביר זרם בין שתי נקודות כוח, וימים אלו הם המעבירים ומחברים את קדושת ימי חג הפסח עם קדושת חג השבועות. בכלל, היה האמרי חיים מתבטא כי כל ימות השנה הרי הם נחשבים אצלו כימי חול המועד בין חג לחג, על אחת כמה וכמה שימי ספירת העומר שהם ימי טהרה והתקדשות, אחר חג המצות וכהכנה רבתי לקבלת התורה, היו אצלו ימים נעלים ונשגבים עד מאוד.

עבודת קדשו של האמרי חיים בימים אלו הגיעה לשיאה בזמן ספירת העומר שנאמרה באופן מיוחד, ורבים היו מתקבצים בבית מדרשו של האמרי חיים כדי להתבשר מזיוו בשעה זו של קיום מצות ספירת העומר. המצוה הייתה נעשית בליווי ניגון מיוחד שמקורו מהיכל הנגינה, ונאמרה בקול חוצב להבות אש.

לכן, משפנה האמרי חיים אל גביר אחד ממקורביו ששהה אצלו בימי חג הפסח וביקש ממנו להישאר במחיצת קדשו גם בימי ספירת העומר עד לאחר חג השבועות, הבין הגביר כי זו בקשה רוחנית הנובעת מרעיון נשגב זה המקשר בין החגים על ידי ימי ספירת העומר. הלוא חסידים רבים היו מגיעים, גם ממרחקים, לשהות בצל קדשו של הרבי, ומה טעם יש לחסיד שהוא נוסע לביתו בדיוק בשעה שחבריו מגיעים לרבעם להסתופף בצילו.

אותו חסיד עשיר התגורר בעיר טרנובה, שם היו לו עסקים רבים ומסועפים אותם ניהל ביד רמה. בכל הזדמנות נסע החסיד אל רבו האמרי חיים, בפרט בשבתות ובימים טובים בהם העסקים היו מושבתים ונקל היה לו להיות אצל רבו. כך גם היה באותו חג הפסח: כבר בליל בדיקת חמץ הגיע לאכסניה הקבועה שלו, זו הסמוכה לבית מדרשו של הרבי, ובמשך כל ימי החג מילא אסמיו בנועם קדושתו של רבו.

עומד היה החסיד בחדרו של האמרי חיים, מושיט לו את ידו כדי לקבל ברכת פרידה, אך האמרי חיים מסרב לפטור אותו בברכת הדרך לחיים ולשלום. מילים קצרות אך ברורות ביותר: "אתה צריך לספור כאן!". האמרי חיים אומר לו מפורשות שהוא אינו מסכים לשוב אל ביתו בטרנובה, אלא תובע ממנו להישאר

במחיצתו במשך כל ימי ספירת העומר.

החסיד שבשום הזדמנות לא העלה על דעתו להרהר אחר רבו, על אחת כמה וכמה שלא להתווכח עם רבו, לא ידע את נפשו. מעולם לא היה לו לדבר הזה שהרבי גוזר עליו להישאר אצלו עוד יותר מארבעים יום ולא לחזור לביתו, והלוא בימים אלו עובדים עסקיו במלוא המרץ, והוא זה כגדול עומד על גביהם להפעילם ולהשגיח עליהם. אם רצונו של אדם לאבד נכסיו, כבר המליצו לו חז"ל, שעליו לשכור פועלים ושלא לשבת עמם, והנה כאן מורה לו הרבי שבמשך זמן כה ממושך הוא לא יהיה אצל פועליו ועובדיו.

במורא גדול פתח החסיד את פיו וניסה לומר לרבי: בוודאי שנכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה', ואילו היה בכוחי ואפשרותי לא הייתי עוזב את בית מדרשו של הרבי לצמיתות, אך מה אעשה שטפלי תלויים בי ועלי לפרנס את משפחתי הרחבה ולתת משכורות לכל עובדיי הרבים המועסקים בכל עסקי. אם לא אעבוד, ובוודאי שאם לא אשגיח על הפועלים שיעשו מלאכתם נאמנה, יכול אני חלילה למצוא את עצמי בחוסר כל ובפשיטת רגל.

ככל שהכביר החסיד דברים על עסקיו המסועפים ועל הצורך החיוני שלו להיות סמוך ונראה לעסקיו נותרו פניו של האמרי חיים חתומות וללא שינוי. כל שהסכים לומר היה: מה שאמרת - אמרתי! עליך לספור כאן! ואין לי כל ברירה אחרת!

חסר אונים היה החסיד, אך מתוך שלא העז לנסוע ללא ברכת רבו הוא נשאר במחיצתו כפי שנצטווה. כמובן שתיכף ומיד שלח מברקים בהולים לביתו ולעסקיו עם הודעה על שינוי התוכניות: אין הוא חוזר לעירו עד לאחר חג השבועות ועל העסקים להמשיך להתנהל לפי ההוראות שיתקבלו ממנו בסדרת מכתבים ואגרות שישלחו בתדירות רבה.

למותר לציין את ההלם העצום בו התקבלה הודעתו של החסיד אצל משפחתו שידעה עד כמה הוא מעורב בכל פרט ופרט מענייני עסקיו וכי על פיו ישק כל דבר. כיצד יתנהלו העסקים ללא שהוא עצמו יהיה במקום? תחילה ניסו בני המשפחה לשתף פעולה עם החלטת אביהם, ופעלו בהתאם להוראות שהגיעו אליהם ממרחקים. אלא שתוך כמה ימים הוברר להם כי המתכונת אינה פעילה כלל.

החלטות רבות היו צריכות להתקבל תיכף ומיד, כשרק אדם שנמצא במקום יכול לדעת

להכריע בהם, ואבי המשפחה לא היה שם ברגע האמת. הוראות שונות שהגיעו ממברקים ובמכתבים לא הובנו כראוי, וגרמו לנזק רב. ובעיקר, הורגש הדבר אצל הפועלים הרבים שאימת מעסיקם לא הייתה עליהם, המשמעת התקיפה שתמיד הייתה מוטלת עליהם התרופפה והם עשו כל מה שליבם חפץ.

בהעדר ברירה החלו בני המשפחה לשלוח לאביהם מברקים בהולים עם דרישה תקיפה לחזור תיכף לביתו. במכתבים היותר מפורטים תואר החורבן הגדול שכבר אירע לעסקיו, וכך גם תיאורים אודות העתיד שכפי הנראה כל רווחיו הולכים לאבדון כתוצאה מכך שהוא אינו נמצא יחד עם הפועלים. מכתבים אלו הגיעו שוב ושוב, כשמיים ליום התחזית נעשית קשה ושחורה יותר.

הלחץ הנורא מבני משפחתו עשה את שלו והחסיד הרגיש כי הוא אינו מסוגל יותר. אם הרבי מסרב לתת לו את ברכת הדרך לנסיעתו חזרה לביתו, הרי שבעל כרחו יסע לביתו בלי ברכת פרידה. וכך קם ונסע לביתו.

עם שובו לעסקיו הוא גילה את הבור העמוק שנפער בו. היו שם הפסדים כמעוות שלא יוכלו לתקון וחסרון שלא יוכל להמנות, אמנם החסיד עבד לילות כימים למען שיקום נכסיו, אך אחת הבעיות המרכזיות שהעיבו על העסק היה תפקודו של אחד הגויים שהיה אמור לעבוד בשדות ועשה את מלאכתו רמיה. זה משכבר הימים היה פועל שגרם נזקים לעסק, אך בימים האחרונים פרק מעליו לגמרי כל עול.

החסיד ניסה להעלותו על דרך המלך, עד שבאחד הימים, בהיותם שניהם לבדם בשדה התנפל הגוי על מעסיקו החסיד, הכה בו מכות חזקות ורצחו נפש.

משלא שב החסיד לביתו, כבר היה נדמה לבני משפחתו כי הוא שב אל רבו האמרי חיים, אך לאחר כמה שעות התבררה להם האמת המרה והכואבת: אביהם נרצח על ידי הפועל שקם עליו להרגו. או אז הם הבינו את כוונתו הנסתרת של האמרי חיים שהתחנן בפני חסידו שלא ישוב לביתו. הרבי ראה את מידת הדין מתוחה עליו בימים אלו וביקש להצילו ממוות לחיים, אלא שבני המשפחה הכריחו אותו לשוב לביתו, אל השדה בו נקפד פתיל חייו.

האוירה בימי השבעה הייתה מתוחה ביותר. בניו ובנותיו של המנוח ידעו כי הם למעשה הביאו את מותו של אביהם, ולא ידעו

שבת אחת הבחין הרה"ק האמרי חיים זיע"א כי הגיע להסתופף בצילו אדם שעד כה לא היה נוהג להגיע. אותו אדם לא היה כוסף ומשתוקק לקדושת השבת אצל צדיקים, ומעולם לא הסתופף יחד עם חסידים ואנשי מעשה בצילם של הצדיקים. והנה, רואה האמרי חיים, שאדם זה הגיע אליו לשבת, נדחף הוא כצעירי הצאן בעת עריכת השולחנות, ועושה הכל כדי שהאמרי חיים יראה כי הוא מצוי כאן בשבת.

ניכר היה בו באותו אדם שאיש תקיף היה, גרגרן וחסר סבלנות. רגיל היה להעמיד דבריו על דין תורה ולא ניאות לוותר או להגיע לפשרות מחוץ לחדרי בית הדין. תמיד היה כסתו מוטלת אצל דיינים ובתי דינים, והיה מטרידם בויכוחים שונים.

בחכמתו הרבה והמופלגה הבין האמרי חיים כי אדם זה שוב הסתכסך עם מאן דהוא, והיות ושמעו של האמרי חיים כדין מומחה וחכם מופלג הלך לפניו, מבקש הוא לבוא ולעמוד לפניו לדין תורה. אלא שהוא גם מבקש לעשות 'השתדלות' מצידו, ובשל כך הוא הקדים והגיע לשבת זו, כדי שהאמרי חיים בעת שבתו כסאות למשפט יחשוב כי הוא מאנשי שלומו ויוציא דינו על הצד היותר טוב עבורו.

ביקש האמרי חיים להודיע בשער בת רבים כי הוא מבין היטב את כוונתו של האיש, והיא לא תצלח. ולכן בשעה אמירת התורה במרכז השולחן הטהור, פתח האמרי חיים ואמר: נאמר בפרשת השבוע, פרשת תצוה (שמות כח טו): **'וְנִשָּׂא אֶהְרֹן אֶת שְׂמֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט עַל לְבוֹ בָּבָאוּ אֶל הַקֹּדֶשׁ לְזָכְרוֹ לִפְנֵי ה' תָּמִיד.'**

ויש לפרשו כך: 'אֶהְרֹן' הוא מנהיג הדור הנושא בעול בני ישראל, והחובה עליו לישא 'את שמות בני ישראל בחושן המשפט', היינו, את כל אותם אנשים שהם 'יהודי חושן משפט', אלו שהם תמיד מצויים בבתי דין ואינם מסכימים למחול ולוותר אפילו על פחות משווה פרוטה. אנשים אלו, צריך המנהיג לזכור תמיד ולהשימם 'על ליבו', לא לשכוח מהם וממעשיהם, לבדוק אחריהם בעין פקוחה ולראות היטב את כל מעשיהם והתנהגותם.

לא חלפו ימים רבים עד שאותו אדם הגיע אל האמרי חיים ואמר לו: שמעתי את גודל חכמת רבינו בפסיקת דינים, ואף אנכי יש את רצוני לתבוע לדין תורה את אחד ממכריי. באותו רגע חיך האמרי חיים לעצמו בראותו כי אכן נודע הדבר וכל מה שהגיע איש זה לשבת לכאן היה בכדי לשבות את לבו של הרבי שיוציא את דינו כרצונו.

השיג את המפתח ועשה את הכספת כמצולה שאין בה דגים.

חילופי ההאשמות מיהרו לבוא. כולם חשדו בכולם והצעקות נשמעו למרחוק. ברור שכולם טענו כי לא הם אלו שלקחו את הרכוש הרב, אך המציאות הייתה חדה ונוקבת: הכספת ריקה, וברור שהיא רוקנה על ידי אחד מבני המשפחה.

המשפחה החשובה נקרעה לגזרים במריבה אודות הירושה. דיינים מומחים שעסקו בעניין במשך חדשים רבים, העלו חרס בידם ולא הצליחו להביאם אל עמק השווה. אדהכי והכי נמנו כולם וגמרו: הלוא אבינו חסיד מובהק היה של האמרי חיים, ואילו היה שומע לעצתו - אף היה מצוי כעת בחיים. וכי לא מהראוי שנעלה את טענותינו בפניו והוא זה שיכרע ויפסוק כדת מה עלינו לעשות.

במשך שמונה ימים עסק האמרי חיים בסוגיא הסבוכה. הוא שמע ביחידות כל אחד ואחד מבני המשפחה, שאל דרש וחקר, עד שהוציא את פסק דינו: כולם, הבנים והבנות, החתנים והכלות, ללא יוצא מהכלל, מחוייבים בשבועה שלא שלחו ידם ברכוש ושארין הם יודעים כלום על העלמותו.

השבועה המשפחתית הגדולה נקבעה כבר לאותו לילה. בבית הכנסת שבטרנובה האפילו את החלונות, הדליקו נרות שחורים, ואף הביאו את ציוד הטהרה של החברא קדישא המקומית, כדי להטיל אימה ופחד על כל חייבי השבועה, לבל יעזו להשבע לשקר. בתוך בית המדרש הוקצה מקום מיוחד לחייבי השבועה, ואילו שאר המקומות בבית המדרש התמלאו סקרנים רבים שביקשו לראות כיצד יפול דבר.

הס הושלך בבית המדרש החשוך כשהאמרי חיים עלה על בימת בית הכנסת ונשא דרשה נלהבת ביותר בחומרת עוון שבועת שקר ועל העונשים הנוראים והחמורים השמורים לנשבעים לשקר. בבכיות עצומות ובהתרגשות רבה הסביר האמרי חיים לשומעים כי אין לו לאדם לחשוב על הרווח הכספי הזמני שיהיה לו מהרכוש הרב שאותו גנב מהכספת, שכן אי לו ואוי לנפשו מהצרות הנוראות שיבואו עליו ועל משפחתו בעוון שבועת השקר והגניבה.

הדרשה נמשכה ונמשכה, עד שלפתע, בשעת לילה מאוחרת, נשמע קולה של אחת הבנות שלא הייתה מסוגלת לעמוד בזה, והיא הכריזה: רבי, יכול אתה להפסיק! מוכנה ומזומנת אני להחזיר את כל הרכוש ---

האמרי חיים ביקש מאחד מאחיה שילווח אותה בדרכה אל המקום בו הטמינה את הרכוש הרב, ואכן, כבר באותו לילה חולק הרכוש בין כל הצאצאים לשביעות רצון כולם.

את נפשם כיצד יוכלו לכפר על העוול הנורא שעשו כשגררו את אביהם שלא ברצונו לעזוב את הרבי ולשוב לביתו. כל אחד האשים את השני כאילו הוא זה שאחראי לכך ובגללו חזר האבא מהרבי אל מותו.

אלא שקטטה זו התגלתה כאין וכאפס מול המחלוקת הנוראה שפרצה בין יוצאי חלציו של החסיד עם כלות ימי השבעה. סוד משפחתי היה ידוע לכל ילדיו של החסיד, כי לאביהם יש כספת גדולה, סגורה ומסוגרת, הטמונה היטב במקום מסתור בבית.

כספת זו לא שימשה עבור החיים השוטפים של הבית, כי אם לסכומי כסף גדולים, ואף לתכשיטי זהב וכלי כסף, אבנים טובות ומרגליות, שהונחו למשמרת. לתוך כספת זו היה החסיד מכניס את רווחיו הגדולים שהגיעו אליו, ומתוך כספת זו אף היה מוציא ככל שהיה צריך עבור נישואי בניו ובנותיו או להוצאות גדולות אחרות.

במשך כל ימי חייו של האבא איש לא העז לנגוע בכספת החשובה, אך ככלות השבעה, נמנו וגמרו כל יוצאי חלציו שמהראוי לפתוח את הכספת כדי לחלק את הירושה שווה בשווה בין כל הצאצאים. המפתח הכבד הובא מצרור המפתחות של האבא, וכולם עצרו את נשימתם כשהמפתח הסתובב במגעול ופתח לרווחה את דלת הפלדה הכבדה.

אם בני המשפחה ציפו לראות אור מבהיק מאוצרות הזהב והכסף, הרי שהמבוכה הייתה גדולה מאוד: הכספת הייתה ריקה לחלוטין! על קרקעיתה היו מעטפות נייר ריקות שנראה כי שימשו בעבר לאכסון שטרות כסף, כמה מטבעות קטנות חסרות ערך אמיתי נמצאו שם גם הם, אך העיקר היה חסר מהספר: כל ההון העצום שהעמיד את החסיד כאחד מהעשירים הגדולים של המחוז כולו - נעלם כאילו בלעה אותו האדמה.

לרגע חלפה בראשם מחשבה שמא כל כספת זו לא הייתה אלא אחיזת עיניים ולא יותר, כך שמעולם לא היה בה כלום. או שמא, בערוב ימיו הפסיד אביהם את כל רכושו. אך עד מהרה התברר להם כי בערב יום פטירת אביהם ראה אחד האחים את הכספת כשהיא מלאה. הוא ידע לספר על תכולת הכספת כפי שהיא נראתה בהסתכלות מהצד, והוא הצהיר בהן צדק שברור לו לחלוטין שעד פטירת האבא הייתה הכספת מלאה ברכוש רב ובדברי ערך.

כחלוף שעה קלה הבינו כל הילדים את אשר אירע: במהלך ימי השבעה ניצל אחד מבני המשפחה את ההזדמנות האפלה ורוקן את הכספת. מתוך שכולם היו עסוקים בשקם ובתעניתם על הפטירה הפתאומית, לא הבחינו באחד מהם שחמק אל החדרים הפנימיים,